

**PUBLICATIE SAPTAMINALA EDITATA DE
GRUPUL PENTRU DIALOG SOCIAL**

ANUL I • NR. 24 • 29 IUNIE 1990

DIN SUMAR:

- Evenimentele tragic din Capitală — 13 — 15 iunie — extrase din reacțiile internaționale • „CIND SCĂPĂM DE NOI ?” — un eseu de Sorin Dumitrescu • ACCENTE • Interviu cu macaragiul Nicolae Culcer, care s-a opus unanimității trucate • DOSARELE „22” • La o tristă aniversare : BASARABIA 1940—1990. Semnează : Andrei Pippidi, Elena Siupiur, Mihai Moraru • Colocviu despre conștiința de sine, morală și responsabilitatea tineretului. Semnează : Dan Oprescu, dr. Sorin Rădulescu, dr. Nicolae Radu, Zoe Petre, George Arun, Andreea Pora • Serialul „Glorioasele revoluții ale Europei răsăritene” de Agnes Heller •

ASALTUL UMBRELOR

Trăim în prelungirea regimului Ceaușescu. Nici evenimentele din 15—22 decembrie '89, nici împuşcarea perechii prezidențiale, nici... alegerile din 20 mai nu ne-au rupt de trecut. Mă găseam în Suedia, cind am aflat despre violențele izbucnite la București. Conform unui scenariu malefic (aplicat pentru a elibera orășii), a fost incendiul Ministerului de Interni, a fost întrerupt programul televiziunii, au fost aduși 10.000 de mineri și năpuștiți asupra populației. Totul îmi amintește de provocările și însecările anilor '30 din Germania. Incendierea Reichstagului, de exemplu. Rejeurile sănii cunoscute și nimenei, acolo unde mă găseam, nu mă lăsat încălat în ceea ce privește prezența unei mici criminale care a murit totul. Pe mișcău seveniente de la Actualitatea se succedau astfel: bando de indivizi înarmăți en rang și bile lovind sălbatic oameni, lipsiti de apărare. Scene de cosmar, halucinante. Iar după aceste imagini în care erau arătate haine de bătrâni desfătuite, pe micuț erau apărate președintele Iliescu, mulțimile minelor că au răspuns chemării sale („și pentru tot ce au făcut”).

Evenimentele tragică de la București au stîrnit prefațindeni stupefactie. Îar reacțiile cercorilor diplomatici, ale guvernelor, ale cercorilor de afaceri, pressei și opiniei publice au fost pe poteră. Dimensiunea de măsurile pe care le-au anunțat împotriva regimului, rămîne însă uriașă discreditor pe care terorele din 13—15 iunie au adus-o prestigiului — și așa diminuat — al României în lume. Cind toate popoarele fac pași decisi pentru a se integra civilizației europene, trimiterea pe străzi a ciorilor, milii de oameni pentru a devasta sedile partidelor și ziarelor, pentru a distruga Universitatea, pentru a ucide opozanții sau măcar să-i schilode, pentru a-i răpi și intimida înseamna a ieșea în contrasens cu toate transformările care se petrec astăzi în țările vecine.

O democrație nu poate începe cu vîrsare de singe, cu represalii împotriva populației pasnice, cu mili de arrestări, și ucideri. Desigur există, acumulate sub dictatură, stocuri de ură, de frică și complexe neconsumate. Dar numai un politician imprudent sărnestă toate aceste resentimente pentru a-și apăra pozițile. Beneficiile obținute de Guvernul (păstrarea puterii, distrugerea adversarilor...) în astfel de situații sunt înfime în comparație cu pierderile. Prestigiul liderilor de astăzi este undeva foarte aproape de acela al lui Ceaușescu și al echipei sale în decembrie '89. Am cîțu zece de articole, am urmărit programe TV. Nu am văzut nicăieri decât oprobriu, îngrijorare, groază. Total pară altă de incredibil, incit depășește puterea de înțelegere. Să mai sint de neîntelești și acela care de pe tronuare au aplaudat, sau refuzul de a acorda îngrijire medicală rănitilor în spital, ca și chemarea la detinuire din discursul pe atunci, neînșalătul președintelui. Astăzi indică numai absență unor reflexe politice, dar și faptul că ne-am pierdut măsura, și mai ales măsura morală pe care am moștenit și în care conușință să trăim. Este acel cel mai rușinos care să-ă întimplă în ultimele decenii în istoria românească, și a provocat o traumă de nevindecat ale carei consecințe le vom suporta mulți ani.

Tehnica folosită îmi amintește de practicile întrebuintate de bolșevici, care organiza, în 1917, forțe paralele, și de nazisti, care își aveau și ei batalioanele lor de asalt. De altfel, președintele Iliescu nu s-a plins de prea multă democrație și de garantarea drepturilor civile, el doar de inexistența unei forțe instruite să apere... democrația. Adică regimul săn. Probabil succesul deținut din alegeri 1-a decis să dea o lovitură decisivă opozitiei pentru a guverna mai ușor. Cu o opozitie fragmentată, intimidață, impiedicată să se manifeste speră să rezolve uriașele probleme economice și sociale ale țării. Calculul este greșit. Numai o conciliere națională poate duce la leșirea României din dezastru. Numai instanțarea grabnică a unei democrații autentice, în care drepturile minorităților, ale opozitiei, să fie ferme garantate și strict respectate, poate face să apară acele forțe și resurse umane care să rupă definitiv cu trecutul. Numai o imagine credibilă în țară și străinătate și puterii politice instalate în ultimele lumi poate să surtzeze drumul spre democrație. Deocamdată ar trebui măcar să intrăm în secolul al XIX-lea — adică să leșim din al XVIII-lea, cind Pasvanoglu își trimisese bandele prin București să terorizeze populația. Dar Pasvanoglu era sărac, și nu pretindea nici că e patriot român, nici că e democrat.

STELIAN TĂNASE

Gravură de DURER

Dacă aș ști despre un anumit lucru că mi-ar aduce foloase, însă ar prejudicia familia mea, mi-l-aș scoate din cap. Dacă aș ști despre un anumit lucru că ar aduce foloase familiei mele, dar nu și patriei, aș căuta să-l dau uitării. Dacă aș ști despre un anumit lucru că ar aduce foloase patriei mele, prejudiciind însă Europa, sau că ar aduce foloase Europeani prejudiciind genul uman, l-aș privi drept o crimă.

MONTESQUIEU

EXTRAS

România vrea astăzi să se integreze cu reperciuni în Europa. Este singura noastră șansă de a supraviețui, de a recupera marele decolaj care ne separă de vechiul continent. De aceea, suntem priviți cu atenție. Presa reflecță pe multe pagini ce se întâmplă în țara noastră. Se poate observa cum tonul euforic din ianuarie, a fost înlocuit cu unul tot mai rece, pe măsură ce pro-

cesul democratic (deschis de evenimentele din 16–22.XII.'89) a suferit infringeri și ominări. Cred că trebuie să citim cu atenție aceste extrase pentru a înțelege cum suntem priviți. Ziarii și jurnalele din care le-am extras sunt cele mai citite și formează opinia publică.

Herald Tribune

Published With The New York Times and The Washington Post

Izolare intelectuală

Pară. Este președintele Iliescu al României, el însuși un fascist? Întrebarea nu este una frivolu. S-ar putea să nu fie de vreum ajutor românilor să stie dacă el este sau nu, dar acesta ar putea clarifica înțelegerea asupra a ceea ce se întâmplă în același nefericită țară.

Preșteptul domnului Iliescu este, desigur, marxistă — aşa cum este acesta și oamenilor asociați cu venirea lui la putere, aproape toți dinare ei verbi funcționari în guvernul comunista din România. Acum se socotesc cu avind vedere post comunista, spunând că nimeni nu ar mai putea să fie azi comunist în România după domnia lui Ceaușescu. Dar el pretinde că un nou fel de democrație trebuie să fie creată în România și ei pun sub semn de întrebare enea veche — calea voistică (modul vesnic).

Dl. Iliescu, desigur, se consideră om de stînga. Limbajul său de el în a descrie protestatarii români care s-au revoltat săptămîna trecută, după încercarea politicii săi cu cureau din Piața Universității, a fost stalinist.

Pentru dl. Iliescu, protestatarii au fost fasciști, huliganii (to expresa plinătă lui Ceaușescu). Inspirați de forțele de dreapta străine, a căror dorință este să vadă că droopia vine la putere în toate ţările Europei răsăritește.

Ei l-a numit legionari, o sluzie la dreptă antebelică, numită „Legiunea Arhanghelului Mihail”.

Oricum, tehnica folosită de dl. Iliescu săptămîna trecută de a intimida opoziția a fost o caracteristică mai mult fasciștică decât comunismă. Obiectivul său nu au fost demonstranții ca atare, căre de fapt sunt — din punct de vedere politic — un grup mic și practic izolat de intelectuali; și studenții universității — cit, intimidarea opoziției potențialei ai acestui guvern, prin mobilizarea xenofobiei populare. Comunismul, la putere, a avut întotdeauna mijloacele sale municioase, grupuri paramilitare organizate sub disciplina partidului comunista. De fapt, incitația violenței masale de o parte a populației contra altieia, aşa cum dl. Iliescu a făcut prin lanțarea mineriilor impotriva opoziților săi, este ceea ce fascismul a făcut în repetate rînduri în timpul luptelor din anii 1920–30. Apelul, radical populist al d-lui Iliescu a fost: voi, cel din fundul societății, distrugăți pe acesti orășeni care cred că sunt mai buni decât voi, care sunt mai bogăți decât voi, mai educați și mai privilegiati. Este un apel, în particular, pînă la pulbere, într-o țară unde privilegiul și educația au fost întotdeauna rezervate celor din orașe. Minerii au suferit amărât în trecut. Conditile lor de viață sunt — asemănătoare cu cele din romanele lui Zola — ca în secolul 19. El au fost primii care au razvîrnat impotriva lui Ceaușescu, cu greve ilegale, și încep din 1970. Sub Ion Iliescu ei au fost singularizați cu sporuri de salarii, apcovizionate ampli, cu alimente și laude. El săi menit să devină gardă și personală și o forță comunitară în luptă pentru putere — care este clar că nu s-a aflat.

Semnificativă politică a lansat un apel către mineri de a răsurna ordinul în București, este aceea că președintele Iliescu, apărându-mă să nu să putem bucura pe politice sau pe nemănu. De aceea, el a anunțat formarea „sârzelor naționale”. Armata pare să fi manifestat rezerva considerabilă a-sunțătorilor întâmplări săptămîna trecută. Un apel popular sau naționalistic în mod ordinar-characterizată „dreapta” nu slunga

Cămpenanu a declarat ieri că „partidele de opozitie vor putea aciona ca și pînă acum”. Domnul președinte Iliescu nu a avut delicatețea de a-i telefona pentru a se interesa de starea sa? În ceea ce îl privește pe domnul Ratiu, acesta a afișat după o întrebare cu domnul Iliescu, un optimism care a uitat jurnalista: dl. Iliescu a declarat el, „și-a exprimat personal solicitudinea și a fost fericit să constate că nu am avut de suferit”.

Dl. Iliescu, apărând, nu s-a interesat de starea de sănătate a liderului studenților, Marian Mînteanu, serios bătut și care a fost arestat din spital, nici de starea de spirit a intelectualilor din Grupul pentru Dialog Social, ale căror nume au fost sistematic batjocorate de către minori și simpatizanții lor. În realitate, aceasta a fost tîrta priorității a raidului pseudonimului municioarești, dormice să se transforme în „gardă națională”, dorință de care dl. Iliescu a luat nota cu placere, simbatic, în timp ce le mulțumea: tîrta principală a fost opozitia extraparlamentară, tot ce se exprima și contesta în afară canărilor oficiale, începînd cu „golianii” din Piața Universității și pînă la poezi și intelectuali independenți. Potrivit mărturisirilor culese de Mihnea Berindei, vicepreședintele Ligii Române pentru drepturile omului, două femei au fost bătute, deoarece au fost confundate cu poetul Ana Blandiana. Oamenii cu Octavian Paler, directorul cotidianului de opozitie „România Liberă”, redactorul ei și, Petre Mihai Băcanu, filozoful Gabriel Liiceanu și chiar fostul ambasador la Paris, Alexandru Paleologu, în fine, rezumă Mihnea Berindei, „toți cei care s-au exprimat cel mai clar împotriva Frontului” au fost denunțați la Televiziune ca autori de turburări, ca „fascisti” de către municioare indigeni.

„România Liberă” a fost împiedicată să apără la fel ca și numeroase alte publicații de opozitie. Marele cotidian va renunța, fără indoluință; dar în ce condițiu? „Tîrind cont de poziția sindicatelor tipografilor”, aşa cum a tîntuit să promite primul ministru Petre Roman? În ceea ce privește modul în care Televiziunea a cuprins evenimentele săptămînă, sau mai degrabă, cum ea nu le-a cuprinse, aceasta spulberă toate iluziile celor care le mai aveau încă.

Dar regimul domnului Iliescu are nevoie de ajutorul internațional. Pentru acesta trebuie să mențină într-o anumită opozitie legală, aceea a celor două partide care continuă să existe, dar slabite, și puternic încadrăte în Parlament. Înaintașii domnului Iliescu au experimentat procedeul: aproape același model al partidelui conducerător, înconjurat de partide satelite, aşa cum funcționează majoritatea regimurilor comuniste est europene în anii imediat următori războiului.

SYLVIE KAUFFMANN
Traducere: SERGIU CRUPENSCHI

„Nu sunt figuri originale”

(...) evenimentul (investitura d-lui Ion Iliescu n.n.) ar fi putut să provoace, în lumea întreagă chiar, un imens val de simpatie (...). Or, în acea miercură din 28 iunie, sub lambrizurile aurite ale Atheneului din București, atunci cînd dl. Ion Iliescu rostea jurămîntul ritual și cînd personelele prezente intonau imnul național, persista în fapt, un gust amar (...). Ambasadorii ţărilor europene au rămas de gheastă și n-au aplaudat în nici un moment al ceremoniei (...).

Ei (dl. Ion Iliescu n.n.) și-a pronuntat dorința de a vedea România colaborind cu toate ţările, dar nu a părut prea convinsă. Oare el însuși era convins? (...)

Apare deci paradoxul: la sase luni de la căderea lui Ceaușescu, la o lună de la alegerea sa triumfală — mal mult de 85 la sută voturi — dl. Iliescu apare, finalmente, izolat. În evenimentele din 13, 14 și 15 iunie nu au făcut decât să accentueze această izolare.

Izolare diplomatică. Sigur că ambasadorii „celor 12” erau prezenti la investitura d-lui Ion Iliescu, desăvăluindu-i pe cîteva legături de derularea acelor zile tragică permit să constată absența nouului președinte — sau totală sa lipsă de scrupule. Pentru ce, de exemplu, poliția și armata

Luxemburg că C.E.E. va fi reprezentată „la cel mai scăzut nivel”. Attitudinea lor, adăugind și absența oricărui reprezentant al Statelor Unite, rămine să demonstreze neineredarea occidentalilor.

Izolare economică. Lentoarea reformelor, apăsarea structurilor existente, greutățile birocrațice, ambiguïtățile regimului deja fac suspectă România în ochii celor care ar fi putut să investească sau să dezvolte relații comerciale cu această țară.

Izolare intelectuală. Ascultindu-l pe Ion Iliescu cînd discursul său de investitură, cum să nu faci comparație cu un alt discurs, cel al lui Václav Havel, pronunțat în ianuarie? Astăzi ai impresa că intelectualii români de la București, Paris sau Londra se văd întrînd într-o nouă disidență în raport cu regimul.

In interiorul ţării, dl. Ion Iliescu este întotdeauna personajul central al vieții politice (...). Totuși, cîteva chestiuni legături de derularea acelor zile tragică permit să constată absența nouului președinte — sau totală sa lipsă de scrupule. Pentru ce, de exemplu, poliția și armata

Le Monde

Tîrta: opozitie extraparlamentară

Evident, pentru dl. Iliescu există opozitie și oparție. La prima vedere, ambele două nu sunt bruscate în timpul descinderii mineriilor în București, săptămîna trecută. Cind primul mai atent, totuși, una a suferit mai mult decît cealaltă. Si această distincție este plină de sensuri periculoase pentru România.

Totuși, protestând împotriva unor asemenea violențe, cei doi conducători ai P.N.L. și P.N.T.-c.d. nu au pus în discuție participarea lor la viața politică altării de liderii Frontului Salvației Naționale, care au permis aceste violențe. Domnul

WILLIAM PFAFF

„International Herald Tribune”

Traducere de INDRA POP

EXTRAS

au lăsat să fie atacate în 13 iunie ministrul de interne și sediul televiziunii să intervină? Au primit ordine în acest sens de la superiorilor lor, în acest caz mai puțin favorabili regimului decât însă să pară? Militarii și polițiștii „de bază” nu au vrut, pur și simplu, să se confrunțe cu manifestanții? Aceștia erau, desigur, bine organizati. De căre cine? La o săptămână de la începutul evenimentelor și în cînd mulor de arăstări, nu a fost adusă nici o probă credibilă privind prețințul complot al extremelor de dreapta demnitatea de conducători români.

Auzindu-se de „legionari” (...) lansată la adresa lînerilor de donăzeci de ani ar uitea provocă risul dacă nu-ar fi antrenat consecințe tragice (...).

Trebuia cu adevărat să se facă apel la mineri? Altă chestiune: cînd mineri au susținut la București în zilele zilei, fiind primiți de dî. Iliescu și trimisi în Piată Universității, cine-i-a condus? De cine depindeau oamenii în civil care îl conduceau pe mineri? (...).

„Dacă Ion Iliescu a săut exact ce se

petrece și a organizat acest lucru e grav. Dacă nu-a știut este la fel de grav pentru că în acemenea zile decisive pentru nașterea ei nu-a controlat, în cele din urmă, nici armata, nici poliția, nici mineri, nici pe alții...”, constată un avocat la București.

Se mai pune o ultimă întrebare: cine a putut profita de aceste zile dramatice dacă nu vechii acoliti ai regimului Ceaușescu? Trebuie inteleas că astăzi la București obligația probei a fost inversată, că sunt societăți suspecte nu cei care ar putea să-si reprozeze anumite lucruri din timpul dictaturii, ci cei ai căror anticomunism și antilotialitarism sunt judecata ca excesive.

Există astăzi mai mult oameni inchis, pentru participarea lor nedovedită însă, la manifestația din 13 iunie, deci compliciti cu atrocitățile — din abundență probate — din timpul regimului Ceaușescu.

JOSE-ALAIN FRALON
(Le Monde, 22 iunie 1990)
Traducere de RODICA PALADE

căni se naște o zonă cu un comunism modernizat, dar ale cărui metode nu se deosebesc de loc de cele ale predecesorului".

Din partea franceză, guvernul a protestat vehement împotriva „violentei absolut inadmisibile”, ale căror victime au căzut patru membri ai ambasadei franceze la București, agresăți de către mineri în noaptea de joi spre vineri. Ministerul de Externe a făcut cunoscut insărcinatului cu afaceri român la Paris, M. Pop, că actele de violență împotriva populației sunt „și ele absolut inadmisibile și trebuie să inceteze”.

In ceea ce privește celelalte țări occidentale, RFG-ul a anunțat imediat cauza României la Conferința europeană a drepturilor omului, care se desfășoară în momentul actual la Copenhaga. Marea Britanie, Italia, Belgia, Elveția și Austria au protestat, de asemenea, Viena denunțând metodele teroriste aplicate potrivit el, la București. Întrebat despre valul de critici, purtătorul de cuvînt al guvernului român a răspuns: „Fără comentarii”. Cu și înainta.

(după A.F.P., Reuter)

Traducere de SERGIU CRUPENSCHI

Kristina Hakala este o tinără ziaristă finlandeză. Trăiește la Paris, călătoare mult. În luna mai a fost pentru cîteva zile la București. Aici a realizat o serie de interviuri și corespondențe despre evenimentele din țara noastră. Spre deosebire de foarte mulți alii jurnaliști care vin și pleacă Kristina Hakala, fără să fie într-adevăr interesată de ce se întimplă aici, să „implice” mai mult doctru era strict necesar profesiei ei. Ea a continuat să urmărească cu maximum de interes tot ce se petrece la București. Redăm alăturat cîteva fragmente din scrisoarea trimisă la Stockholm în 13 iunie. (S.T.)

FRAGMENT DE SCRISOARE

Această situație este într-un fel absolut incredibil. În Franță există un canal de radio care transmite stiri neîntrerupt, și prima stire este întotdeauna despre România. Dar sunt doar vesti din București, și nu într-adevăr care este situația în Timișoara, de exemplu. Am așteptat, de asemenea, o oarecare reacție oficială din partea guvernului francez [...]. În fine, acum am auzit ultimele stiri. Ministerul de interne al României a fost schimbat, acum este un judecător militar de 37 de ani, Ursu sau cîndva asemănător. Ministerul sănătății a arătat că există o tulă de persoane rănită, din care zece foarte grav rănite. Minerii, „mutrele negre”, fac să dominească teroarea în București, anunță radioul. Armata îl ajută... Iar guvernul a motivat faptul că s-a făcut apel la populație din cauza slabiciunii și lipsiei de profesionalism a poliției. Profesionalismul minierilor, cum mi-am dat seama vizionind stîrile de la TV la amiază, era într-adevăr „convincător” [...]! [...]

Si totuși, am senzat neplăcută că și aici în Franță, oamenii încep să se satură de România. Deja la amiază stîrile de la

TV arătau un grup de români vizitând Lyon — acum toți vor zîr politici, și perioada franceză mediu astăzi ar putea să fie prea mult. Mass-media franceză a fost atât de entuziasmată în decembrie, și acum, cînd toți și-au dat seama că revoluția nu-a fost deloc ceea ce parea atunci, să-și pună ca ei să fie sceptici în privința stîrilor... ce putem face. Pentru asta China este un exemplu foarte limpă, comerțul cu China să-ă restabilă foarte repede, și acum demonstrația studenților a fost deja uitată. Cît despre mine, mă simt foarte nesigur în acest sens, să pună de pildă să-ncrez să dau de dr. Paleologu, a fost întrevînat la prinț și a comparat interesul lui Ceaușescu pentru Mao-Tse-Tung cu cel al lui Iliescu, care se inspiră din metodele folosite acum un an în Piată Tien An Men de Li Peng. [...] Din nou vesti — mineri au distrus tot echipamentul din biroul lui Ion Rațiu — în ce stare va fi Calea Victoriei 120? [...] Disperare și ceea ce sunt, și îngrăjare și nefericire. [...] Mă întreb ce vei face, și ce va face Grupul? Ce potuți face? Dar studenți? Si toți oamenii nemovați care ar putea să semene cu studenții?

Liberation

„Ca și înainte”

România s-a găsit ieri la stîlpul infamiei. Într-o izolare care amintește de cea care a însoțit ultimii ani ai epocii Ceaușescu. Condamnarea atitudinii regimului român din ultimele zile este unanimă în principalele capitale europene, ca de altfel, și în Statele Unite, cu un ton de o fermitate cu totul deosebită din partea fostelor „țări frățești” ale României.

Gouvernul american a anunțat ieri că a decis să suspende orice ajutor economic de natură neumanitară de care România ar fi putut să beneficieze, decarcere „acte autorizate de către președintele Iliescu și guvernul său din ultimele zile au lovit în plin democrația română”. În același spirit, comunitatea europeană, în special, se pregătește să sanctioneze economie regimului român. În fața deputaților european, care au decis să țină o sedință de urgență despre România, comisarul european Bruce Milan, a a-

menințat Bucureștiul la trei nivele: neaplicarea acordului comercial și de cooperare încheiat la 8 iunie, înghețarea dezvoltării relațiilor la toate nivelele între Bruxelles și București, excluderea României din proiectul de ajutor Phare, finanțat de 24 de țări occidentale. Primele sanctiuni ar putea fi luate începînd de luni de către miniștrii afacerilor externe ai „celor 12”.

Fostele țări socialiste au condamnat în termeni duri regimul român. Începînd cu Ungaria vecină, cărui purtător de cuvînt a declarat că guvernul este „conșternat de modul în care guvernul român folosește nu numai forțele armate și poliția împotriva manifestanților, dar și grupuri de muncitori”. În Polonia, Lech Wałęsa și presa au reacționat la fel de sever față de Ion Iliescu. „Intervenția minierilor este tragică și triste”, a declarat Lech Wałęsa la Geneva, în timp ce „Gazeta Wyborcza”, cotidianul Solidarității, estimează că „în Bal-

delor coborîte din Valea Jiului (...)

Numerose persoane, inclusiv din interiorul Frontului Salvării Naționale, cauță încă o explicație. Pe lînău folosii expresia unui responsabil al opozitiei, scenariul cel mai des întîlnit este și cel mai simplu: „Puterea a pierdut controlul”. În momentul cînd răsculatii au atacat Televiziunea și sediul poliției, miercuri la sfîrșitul anului, guvernul îi s-a făcut frică. Acesta este momentul în care se naște teza complotului.

Apoiul la populație trebuia să sublinească carentele politice și armate. În realitate, bucureștenii s-au miscat puțin sau deloc. Minerii au ajuns prea tîrziu, ordinea fusese restabilită. În mijlocul nopții, Iliescu s-a trezit cu 10.000 de oameni înarmati și surorciți. Trebuia să îl se acorde un milloc de descurăcătere: va fi Universitatea și ocozită.

Iopeta unui plan premeditat de mult timp și destinat să neutralizeze opozitie, să discrediteze armata, poliția sau o fracțiune din F.S.N., este greu de argumentat. Cea a unei ma-

Grafică de C. VELUDA

LE FIGARO

„Puterea a pierdut controlul”

Gouvernul român a promis să deschidă o anchetă asupra brutalităților comise la București de către mii de mineri soliți în grabă din Valea Jiului, la anul președintelui Ion Iliescu. Un nou bilanț publicat de Ministerul Sănătății indică 6 morți și 002 raniti. În lume, reprobarea este generală. Washingtonul a anunțat suspendarea altorul economic. Postul rege, Mihai I al României, a calificat intervenția minierilor de loi și vinici ca „spectacolul cel mai deosebit de oarecare pe care l-am vîzut vîreldă”.

Gouvernul român se agăță de o versiune, ale cărei slabiciuni și incoerență sunt evidente: o revoltă politică care prefigura o

novă improvizare în cursul nopții este mai usor de sorjinit. Toate mărturii concordă: în primele ore ale vendetei, mineri au fost conduși la tintă.

Bilantul este în orice caz dezastuos. În străinătate, ceea ce a mai rămas din simpatia față de noul regim român a fost serios zguduită, inclusiv în Europa de Est. În interior, primul ministru român îi va fi greu să facă veridic ceea ce el mai numește „caracterul ireversibil al procesului democratic”.

Sediile partidelor au fost distruse, liderii opozitiei abia îndrăznesc să mai doară noaptea în casele lor. Activitatea celor două adunări alese luna trecută a fost susținută, fără ca opozitia să fie consultată.

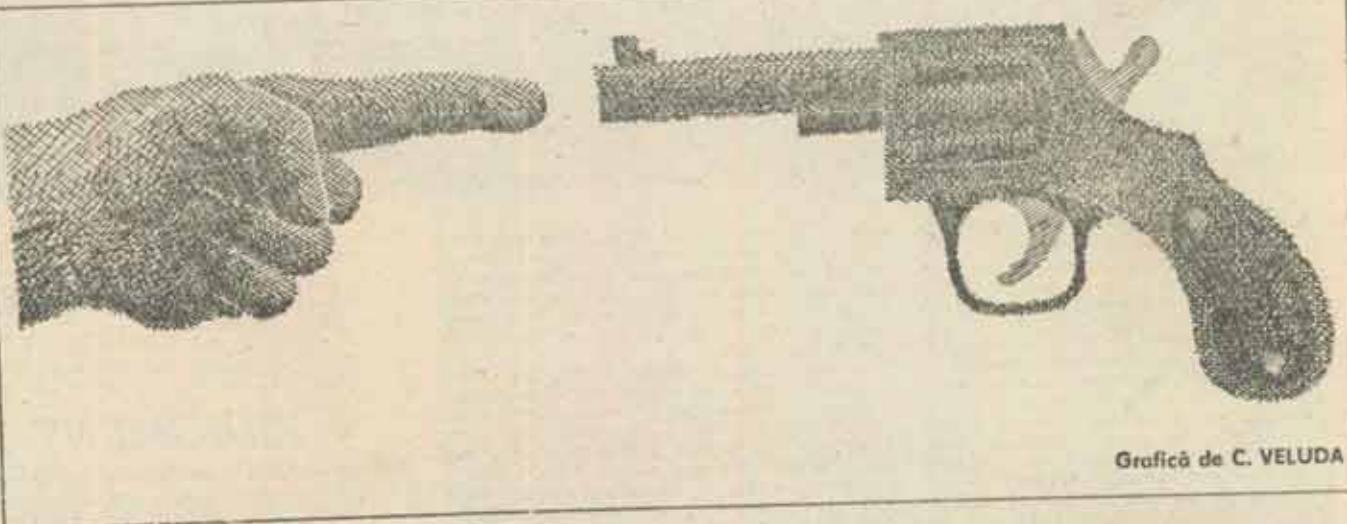
Studentii și intelectualii nu mai au înțeță și sunt derămați: „Este ca în timpul lui Ceaușescu: cu mai multă violență pe străzi”. Potrivit lor, România a ratat definitiv intrarea în Europa civilizată.

Traducere de SERGIU CRUPENSCHI

(...) Nu este necesar să fi mare specialist ca să realizezi că dl. Iliescu minte. El minte atunci cînd, preluind metoda stalinistă a făcului „complot”, afirmă că minerii au acționat împotriva „forțelor fasciste” manipulate din „exterior”. El minte, de asemenea, prin reprezentanții săi cînd afirmă că urmăririle judiciare vor vîză anumiți mineri vinovați de violențe: cum adică să-l poată înculta la cîteva zile numai după ce îl felicită și îl asigură de „întreaga sa recunoștință” pentru treaba murdară săvîrșită?

PATRICK WAJSMAN
„Le Figaro”, 22 iunie 1990

In toamna anului trecut, poporul român, infometat și înfricosat, îndeplinea, sub supravegherea severă a activului de partid și a Securității, un ritual umilitor: realegerea lui Nicolae Ceaușescu în funcția supremă de secretar general al Partidului. În acea atmosferă apăsătoare, am auzit, eu un amestec de mindriș și compasiune, că au existat cîțiva oameni care au refuzat să mintă. După 22 Decembrie, numele lor au devenit cunoscute – dar nu s-au bucurat niciodată de atenția pe care o merită adeverărilii eroi. Unul dintr-o ei – domnul Nicolae Culcer, muncitor la Uzinele „23 August” – a fost oaspetele GDS. Dînsul a avut amabilitatea de a ne povesti modul în care s-a opus realegerii lui Ceaușescu. Redăm textul relatărîi sale, în care am intervenit minimal.

Grafică de C. VELUDA

Cîți candidați sunt pentru funcția supremă de secretar general al partidului?

22 septembrie 1989. Eram în concediu, venit de la pară, din Teleorman; la ora 14,00 am ajuns acasă. Bălatul meu Daniech mi-a spus: „A dat telefon Neagu și a spus să te duci la alegerile de partid, și apoi să nu lipsești”. Am făcut repeziciunile și am plecat, nu am mai stat să servesc masa. Am ajuns la timp. Secretarul de partid al Organizației nr. 13, Neagu Oprea, mi-a spus: „Credeam că iar ai să lipsești”. S-a cîtit materialul, s-a trecut la inseriție la cuvînt, am ridicat mina. M-am înscris primul la cuvînt – pe celalîi l-a trecut din oficiu: nu voia nimănui să se inserie la cuvînt. Mi-a dat mie cuvîntul și le-am pus întrebarea: „Cîți candidați sunt pentru funcția supremă de secretar general al Partidului?”. Prezidiul a fost blocat: nu a putut da răspunsul. Cei din sală au spus: „Uru!”, altul: „Uru!”, al treilea: „Uru”, bândă! Astăzi am dorit-o eu! Si atunci le-am spus: „Dacă este doar un

singur candidat, pentru ce n-ai mai chemat aici? Trebuie să-l trăcești din oficiu! Avem și noi destulă treabă casă. Dar să spui că eu nu sună de acord cu realegerea consilierului Nicolae Ceaușescu în funcția supremă de secretar general al partidului. Propun să fie ales altul mai tîrziu. Poate vede treburile mai bine, poate avea suficiente răsuflare. Înțeleg că populația, că traful fericit al poporului este numai în circulările secretarului general și partidului și în presă. Realitatea e altă, fumea moare de焦ure”.

Cel care a fost delegat să conduce alegerile de partid m-a orbit și mă sună să treacă la subiect: „Astăzi și subiectul”, i-am spus, altul nu e, te rog să iezi loc în scara și cind tîi-veni rândul vei vorbi și domnulă. Pînă atunci, cuvîntul și liber, dacă nu mă întâanzi să vorbești în continuare, păstrează sala de sedințe! El a spus: „Poftim!” și eu am părăsit-o.

„Nicule, vezi ce minți, numai cu minciuna scapi cu viață!”

23 septembrie 1989. Am fost la Neagu Gheorghe să fac fotografii la numita ficei sale, omul era și el secretar de partid la întreținere, la noi în uzină.

Era simbăta de dimineață, am fost la Oficiul stărilor civile, le-am făcut fotografii la cununia civilă, am mers apoi acasă la mirensă, am fotografat-o cum o găteau nasa, apoi am mers la biserică.

De dimineață a dat cineva telefon în mine acasă, a răspuns soția, a întrebat de mine, s-a recomandat: „un coleg de serviciu”. Soția l-a spus unde să intre. Acest cineva a fost Samoilă, locitor de secretar pe secție al lui Căzaru Stefan. Acest Samoilă stă unde sătă Dobre Gheorghe, sănă și de nuntă, că era și el invitat.

După ce am fotografat mireasa acasă, am plecat cu totii, la biserică din Bariera Vergului, pentru cununia religioasă. Am ajuns la biserică, m-am dat jos din mașină. M-a chemat Samoilă, și m-a suiat în mașina lui Andrei, lăcătușul de la mașină. Acesta mi-a spus scurt, cu ochii în patru: „Nicule, vezi ce minți, numai cu minciuna scapi cu viață!”. Suntem-le și tu că ai fost beat și cu asta, basta! M-am lăsat din mașina lui, m-am suiat în altă mașină. Era clar că Samoilă s-a ocupat cu arestarea mea. Nunta a rămas fără fotograf, m-a dus la uzină, la Comitetul de Partid, la Petre Răducanu. Acesta era foarte agitat, a tîntuit la mine și mi-a spus că m-a îmbrăcat Partidul (eram și eu în costum și cravată D, m-a întrebat de ce am făcut acestă treabă ușoară, de ce am aruncat eu noroc în obrazul lor, m-a întrebat că clase am, i-am spus: „7 clase”, mi-a spus 6 colii pentru declaratie). „Scrie și vorbit în darea de seama și alegeri!”. Atunci am scris pe o jumătate de coasă următorul:

„Subsemnatul Culcer Nicolae, angajat al Uzinei „23 August”, Secția Forje, Atelier Tratament Termic, macaragiu cu marca 34120, nu stiu ce am vorbit în da-

rea de seama și alegeri, din data de 22 septembrie 1989, deoarece am venit de la Zalău, din satul natal al lui tatăl meu, din com. Hurezu, jud. Salaj, fiind obosit de atâtă drum lung, fiind și sub influența băuturilor alcoolice, am fost și agitat că mi-a furat bagajul, am intrat în tensiune și nu mai am stiut ce am vorbit”.

Domnul Petre Răducanu mi-a zis: „Iată-năi desfacem noi contractul de muncă conform decretului 400”. I-am spus: „Dar trebuie să spui că eu sună în concediu și fiecare ore și liber în concediu să facă ce vrea. Eu nu am stiut de darea de seama și alegeri – mi-a spus capital cind am ajuns acasă. Darea de seama și alegerile au fost de două ori amintite, nu stiu de ce”. Domnul Petre Răducanu mi-a spus: „Aici ai vorbit bine, să te vedem la Sector ce și să faci!”. Am ajuns la Sectorul 3 P.C.R. cu mașina, însoțit de Samoilă, care cred că avea și el o legătură cu Securitatea, nu m-am opus, nu am pus întrebări, dar aşteptam întrebările.

M-a băgat într-un birou în care era o singură persoană: a răs la mine, m-a mințit, m-a întrebat: „Cum a fost?” „Nu stiu” – i-am zis – „am fost obosit, am fost băut, am fost în tensiune din cauza bagajului furat în tren”. Am așteptat mai bine de trei ore pînă s-a terminat o seară, a venit domnul Badea, de la Primăria Capitalei. La fel și din nou a răs la mine, m-a mințit – mă cunoștea din uzină – spunându-mi: „Imi pare rău de domnulă, că am fost mincinit, nu stiu cei care au vorbit în darea de seama și alegeri!”. Atunci am scris pe o jumătate de coasă următorul:

„Subsemnatul Culcer Nicolae, angajat al Uzinei „23 August”, Secția Forje, Atelier Tratament Termic, macaragiu cu marca 34120, nu stiu ce am vorbit în da-

„Crezi că poți tu singur să-l dai jos pe Ceaușescu?”

Duminică 24 septembrie am plecat la Lunca, jud. Teleorman să-mi fac treburile, cu trenul de 6:35 dimineață. Am lăsat aracul de la viață lui soțră-mea, Sîra Sanda. Luni am fost cu cununatul meu, Sîra Marin, am adus o cărătă de tarbă, apoi am mers cu cununatul meu de am adus și aracul lui de la viață. Deel luni, 26 septembrie 1989, seara ne întuneric, ca la țară (nu era lumina electrică), mergind în spatele cărățel, m-a ajuns fratele lui soțră-mea, Cătană Florian, cu bicicleta.

Venise cu sufletul în gât; m-a întrebat: „Mă Nicule, ce-ai făcut?” „Nu vezi – i-am spus – am adus aracul de la viață”. „Nu mă, ce-ai făcut tu la București, că a dat Caterina telefon plină și te duci de urgență, să nu astenzi să te aresteze. Pleci cu mașina de noapte, că mine să te duci la București. Ne faci de răs dacă te arestează aici. Ce trebuie să faci tu asta, ce crezi că poti tu singur să-l dai jos pe Ceaușescu? Tu n-ai minte. Te duci singur și te prezintă la el, poate te lăsă”.

„Culcer este arestat la Securitate, e în lanțuri”

Martă, 26 septembrie, am ajuns în București la ora 5:30 dimineață, am făcut o baie la cădă (credeam că va fi ultima), nu am mințat – nu mai aveam posibilitate de mincine, am fost la uzină, la Secția Forje. Am lăsat două gogosi de la cantină (fosta mi-a fost mincinață pînă scara), am dormit vreo două ore în biroul mașinilor, căci eram foarte obosit. M-am chemat

apoia la Comitet și mi s-a spus că nu am voie să părăscă biroul. Deel, acum, eram arestat.

Am așteptat în acest birou pînă la ora 15, când a venit Samoilă, care m-a băgat în Sala de sedințe. Nu stiam ce se întimplă cu mine. Sala era plină. S-a anunțat adunare extraordinară pentru excluderea din partid a t.v. Culcer Nicolae,

NU SINT DE ACORD!

Relatările domnului NICOLAE CULCER

pentru grave abateri de la disciplina de partid. S-a cîtit materialul. S-a vorbit mult de 30 de minute în material despre secretarul general al partidului, apoi la sfîrșitul materialului s-a scris: „Tov. Culcer Nicolae a dus acțiuni duminoase asupra partidului, asupra guvernului, asupra secretarului general al partidului. Adunarea generală extraordinară a fost condusă de domnul Badea, de la Primăria Capitalei. După cîndrarea materialului s-a spus la vot cine este de acord cu excluderea t.v. Culcer Nicolae din partid. Toți comunitarii au ridicat mina. În sală se aflau și securiști. Apoi s-a pus la vot cine este de acord cu realegera t.v. Nicolae Ceaușescu în funcția de secretar general al partidului. Toată sala a ridicat minile în sus; eu nu am mai ridicat, că nu mai erau membri de partid.

La discutie, 17 comunitari au fost instruiți să vorbească contra mea, numai de rău: nu aveau voie să vorbească de bine, asa le-a spus Petre Răducanu, secretarul de partid pe uzină. Ultimul vorbitor a fost domnul Guse Ion, fost mare activist la Capitală. În cîndrarea sa, a spus: „Cum poete Uzina 23 August să fiină un asemenea criminal? Deci eram vinovat și de crimă. A mai spus: „Io să vîd eu ce-ai făcut t.v. Culcer Nicolae? A făcut ceea ce pentru realizarea planului, sau a astenit din 15 în 15 zile să ia salariul? Eu am luat cuvîntul după dinșul, trebuie să mă arăt, să am spus că nu am fost o persoană care să astene din 15 în 15 zile să iau salariul, ci am fost luat de acela de cîte de ori de am salvat producția, numai cei morți nu pot vorbi

de activitatea mea în uzină, dar cel care a luat cuvîntul împotriva mea puteau să spună, că și ei au venit după mine acasă la orice oră din zi și din noapte să merg la fabrică să salvez producția. Această acțiune a fost următorii comunitari: Ursu Radu, Dorin Stefan, maistru, chiar și Neagu Oprea, care era secretar de partid pe atelier putea să vorbească, dar nu a avut voie, asa a primit ordin de la domnul Petre Răducanu, iar pentru că domnul inginer Popescu Vasile a spus în cîndrarea sa „totuși mie îmi pare rău de Culcer”, a fost dat afară din comitetul de partid.

Iarnă, 26 septembrie, domnul Samoilă a tinut sedință cu restul organizației de partid și le-a spus să nu aibă careva curajul să facă ce a făcut Culcer. Culcer este arestat la Securitate, e în lanțuri, și care vrea să fie el, n-are decât să o facă.

Eu l-am anunțat și în adunarea generală care a avut loc în luna august 1989 că n-o să fiu de acord cu realegera lui Ceaușescu în funcția de secretar general al partidului, din cauza că am întreprins greulă în cîndrul care l-am avut în anul 1988. Nu găsești de mincine în toată țara, nu îl se dădea o plină, mi-era rusine să mă duc la măcelă-mea, la Călărași, că nu aveam ce să-i duc.

După cîteva zile, s-a făcut raia la carne, la orez, la brînză, la unt.

27 septembrie: am fost liber. Scara a venit pe la mine Neagu Oprea, secretarul organizației de partid din care am făcut parte. Am mărturisit impreună, am băut vin de la țară din Teleorman, l-am întrebat dacă se mai întimplă cîndva cu mine. Mi-a spus: „Nicule, mine trebuie să predau carnetul tău de partid, nu stiu cum e mai bine, să fil și tu său nu, dar îți dau eu telefon de dimineață”.

28 septembrie 1989, am primit telefon de la Neagu Oprea. Mi-a spus: „Nicule, vine urgent la Sectorul 3 de Partid, la ora 5:30”. M-am dus nebărbierit, m-am întinuit cu Neagu Oprea, care era înșotit de Samoilă. Am mărturisit în clădire, s-a dus Samoilă și a anunțat prezența noastră, ne-au chemat și pe noi. Acolo era o masă lungă cu toate scaunele ocupate, inclusiv în capul mesei, ca la nuntă. Cum am intrat, m-a lăsat unul la întrebări: „Cum îți permit să vînă nebărbierit?”. Eu l-am răspuns că în situația în care mă aflu, numai de bărbiețit nu mai îmi arde mie. Ne-au invitat pe scaune și ne-au său și au început discuții. M-au întrebat ce am vorbit la alegerile de partid, le-am spus că nu și am vorbit, le-am spus că nu și am scris și ne-am său și ne-am său și am vorbit, le-am spus că am scris și în cele trei declarații pe care le-am dat. I-a spus omul lui Neagu Oprea: „Îl spune, secretare, ce a vorbit?”. Neagu s-a ridicat în picioare și a spus totul, toate greutățile mă înțimpul concediului, cu problema alimentației la Călărași, unde m-am născut eu, la Turnu Magurele, unde s-a născut soția, la Zalău, unde s-a născut tatăl meu, Culcer Vasile, să vadă că în toată țara s-a dus o politică de informare a populației.

La cîteva zile, s-a introdus raia la carne, la orez, la brînză, la unt. După discuțiile avute mi s-a spus că la mine s-a constatat că a fost un accident, mi s-a urat concediu plăcut și să mă întorez la locul meu de muncă. Trebuie să încep serviciul pe data de 10 octombrie 1989, era într-o zi de marti. Eu am zis să mă duc de luni la muncă, că românul. Am plecat luni la serviciu. Mașinăriile care trebuie să fie, nu a venit la serviciu, nu stiu motivul. Le-am salvat producția, dacă nu mă duceam, se dădea totuși tehnologia pește exp.

Martă, 10 octombrie 1989, am văzut misiuni. Am spus sefului de echipaj Filip Mihai: „Mihai, sătăci, cu mine se întimplă ceea“. El a spus: „Ce să se întimplă, nea Nicule, să linistit“. Apoi am adunat pe toti de la schimbul 1 și 2 și ne-au băgat în sala de sedințe. Pe mine m-a chemat din sală în Comitetul de Partid și domnul Petre Răducanu mi-a spus: „Nea Culcer, dumneata vorbești numai astăzi multumesc oamenilor muncii din Secția Forje că mi-ai aprobat transferul din Uzina 23 August“. Dar unde – nu a spus. I-am zis: „Dacă crezi neapărat să săpăti de mine, să duc la Călărași înăpol, de unde am venit, sau pe Valea Jiului, că miner, să pot cîştigă banii, să nu să întrețin familia“. Domnul Petre Răducanu a spus cu o voce ascuțită: „Deocamdată te duci unde vrei noi, nu unde vrei dumneata“. Si m-a suiat în mașină directorul, pe seacunul lui, însoțit de Nicu Stănescu, care era seful Biroului Personal – și direcția Jiului, la „Bumbăcăria Românească“.

A consemnat VICTOR BARSAN

Fratelui meu Teofan

De la o vreme, e împede că pretilor să se substituie parca într-o vîrstă săracă, falosă, care pare să fi cotropit tot neamul, să să ocolească măcar taină nașnică a vremurii cătun. Această neindolenică dălhieție națională se arată privitor atent, cu mult mai puțin pestră decât se crede.

Supotul ei este o furie care s-a instăripit asupra tuturor, fără excepție, și care în fapt dezbină două tabere: una, se pare majoritară, altădată după liniste și altă, am zice, stresată istoric, vechind însoțită ca nu cumva, îci-colo, să mijescă din nou germanii societății lugubre, a cărei pace otrăvită, nu-a scrisă suflețul 45 de ani. Cei din prima tabără, ce nu reușesc să-și dezmoretesc menitățea, toroșe, săcăi, ceas de coas, minut de minut, de zelul devastator al colonialiști, care la rândul lor sunt urecis că pentru ei, pentru toți de fapt, total se joacă acum sau niciodată.

Unui observator teufăr atmosfera socială îl apare cel puțin de domeniu lui „rlau-plinsu”, sau irresponsabil tragic și ridicol absurdă, cum se prezintă. Unii ură că le iau din mintă după liniste, pe care recent au și încercat să-și dobândească cu ranga, fapt umitor, capabili să discumpănească înțelegerile oricui, dacă bineve vorbă nu-va scura nici măcar să iau de cind am născut covozi „epochi de aur”, epoci căcum bine o săm cu lăstăi, în care se mureau de liniște; alii, în nici un caz mai calmi, sunt fujări și unguri chiar vînăzii, culinăriștilor emerit, ca elemente care să-și asa, care tulburind pacă neocăză post-revolutionară, amenință de fapt „frageda noastră democratică”. Oricând neneș lancu și-va fi luate lumea în cap constăind cum „simbul său enorm” și „văzul monstruos” și cu mult întrebat de real. Niciodată ca în aceste zile, nu s-au găsit astăzi dintre noi gata să-i împreaste pe alii ca paraziți, trimiindu-i grăbie la muncă, astăzi într-o tabără a cărei populație folosește de cîteva docenii chitul săpăt spre a boicotă puterea și arbitrajul, strategie națională binecunoscută de făcere din noi, pe care o rezumă strălucit zicala: „noi ne facem că muncim, ei se fac că ne plătesc”. Si totuși, e bine să-și simtă diferența dintre cele două categorii de omeni, nu este nici pe departe aceea care deosebește inertă conservatoare de innoirea precintată.

In realitate, avem de-a face pe de o parte cu o categorie destul de mare dintre noi, pentru care exprimă „libertate mult dorită” nu are cine să le ceașnă și astăzi flindă niciodată înainte de 22 decembrie '89 nu s-au simțit cu adevărat privați de ea și pe de altă parte, acea categorie care adună tinerii, artiști, intelectuali de tot felul și-am... care au înțintă după adevărată libertate și al cărei chip, asa parcimonios cum îl oferă stăpinirea, nu-i satisfacă exigențele. De parte de mine intenția de a mă delimita superior de cele două tabere.

Oricit m-as strădui să păstreze „distanță legală” între cele două opinii, nu pot să mă dezbată de mine însuși și să nu mă declar partizanul celei de-a doua. De altfel, nici un principiu abstract al obiectivității cu orice pret nu-mi poate „destabiliza” persoana subiectivă, posesoarea mindră a unui neputință elan ce-odeamnă la respectul felului propriu și neconveniențelor de a înțelege lumea.

Se înțelege că unii dintre noi, și aceștia sunt foarte mulți, nu pricep după ce fel de libertate înțeleg ceilalți, ce fel de continut, nestiut de ei, și aceștia libertății îl invocă și de ce, la o altăcăză, usoara destinderă populară „livrășii” după 22 decembrie de stăpinirea provizorie, nu ar putea fi lăsată drept acesta mult dorită și îndeobște libertate. Orice minte mai ageră se întreba că nedumerită, cine să fi avut interes de a transforma o evidență neînteluată în litigiu național, iar mai de curind, dălhia care a izbucnit de pe urma întreținerii acestui fals conflict, s-o sporească, dinindu-i amplioare și cîndă a unei dusmanii fratricide?

In asumenția împrejurări grave, în care s-au pus la cale atrocități ce le credem toate pentru totdeauna în substanță unei umanități revolute, acum, cind cel mai de seamă lucru ce-l avem de făcut este efortul de a-ia da în vîrstă pe adevărații făptuitori, ce se ascund ca totdeauna la lumina zilei, parăderizor, dacă nu chiar împroprie reluașa unui discurs, ce-si propune să culpabilizeze generic.

Flindă intenția mea este un scop, pe care nici măcar nu sănătatea noastră să-l ascund și anume acela de a descoperi o părere mai puțin favorabilă despre noi însine, mai dispusă astăzi să-și privescă, fie și cu coada ochiului, gesticulația dezordonată din ultima jumătate de secol și nu în ultimul rînd bestialitatea recentă din zilele de 14 și 15 iunie, care ne deseriează ca popor, cu mult mai puțin maghiarilor decât sintem în stare să suportăm. Textul meu nu urmărește în nici un caz să pună paie pește foc, să instige — cum se zice mai nou, sau să asimilează pe vremuri împotriva altora, dar nici nu se incuviință să vînture ideea vreunui concordat între cele două tabere, urmată după cum se obișnuiește, de tradiționala pupare în năsturi care Plătă! Mi-am dorit însă să pot opri în aer mina fratelui ce tocmai se abate asupra fratelui, să-și simtă indupăcătă agresivitatea, diapsă să dea îndărăt, răsunătoare pasnică.

O întărire povestită de tatăl meu mi-a venit în minte nu demult, și pe loc, în pofta trecerii altăor an, i-am simțit neînținsă actualitatea deconcentrată.

Faptele s-au petrecut la începutul anilor '50. Tatăl meu, pe atunci inginer la o întreprindere sare-care, a fost solicitat pe neșteptate de șeful cadrelor W., să-l dă la lecții particolare de matematică, în vechea trezere examenelor la liceul serial. Ales pe sorință, cu competența unică „de la personal”, din multimea „burjullor” fără de parid, dar cu binecunoscute studii în străinătate, proaspătul dacă al tomului săf de cadre și-a luat imediat atribuția în serios (de drept că pe atunci, cum bine se știe, nici nu se prea putea refuza asa ceva) binecunoscute fără să pretinde vreo retribuție cit de mică, dinindu-i deci lecții, o dată sau de două ori pe săptămână și astăzi, dacă în acelă mină, pe înțesării a 3-4 ani. Cadrul W., la rîndul său, elev asculțător, se prezenta punctual după-amiază, după servicii, și, astfel, măcar pe parcursul acestui scurt răstimp, părăsește exercițiile autoritatilă lui disprețință, lăsându-se docil, neapărat, în seama profesorului de algebră. Era, probabil, singurul interval cînd bătrânul W., care, altădată, teroriza personalul înțegrit întreprinderi, se supunea altiei autorități, aceea a tatălui meu, care, îngăduitor și deopotrivă se veră, îl mușira cind își dădea pesce cap temele, sau contră, îl lăuda cu bucurie sinceră progresele săi de mică.

In această perioadă a „studierilor” medii ale cadrelor

CÎND SCĂPĂM DE NOI?

SORIN DUMITRESCU

color fără de partid din sic, sau din neglijență, alcătuind cu toții societatea „milioanele de oameni ai muncii de la orașe și sat”, susținând cu toții o viață melească a delațiunii. Cum s-o izolezi, aşa difuză, răspândindă plină capilaritățile dispozitivului socialist!

Așa ne-am trezit într-o bună zi cu „omul de bine”, acel cetățean rezonabil și sănior, care înțelege mai bine ca oricine aspirarea conjuncturii istorice (cu determinările cel mai adesea oscile) și imposibilitatea de a organiza vreo opozitie în sinul, sau din afara „Astora”, și care, prin urmare, în puterea în mîni și hotărâșe să se descurce deștepă și eficiente, sănind peste lege cind se poste, dar, cel mai adesea, tîrindu-se în cont, pe dedesubtul ei. Cretinii, zice el, ei se pot fi de legături! De altfel, ne asigură tot el, legături cu alii, sau poate să facă Occidentalul într-o vară sau, cine stie, să se preoccupe cu o nemobilă că care să-ți mingă plăcile totulă, străduiește-te, frate, să scapi de terorul exigențelor morale absurdă, că nu etica te va hrăni! Apără-ți frate, monada ta se căci familia) ca o floră, nescăpând nimic ce se săpe pe sub mîna, sau se băga peste noapte și care este de trebilă săgădrării trainului provizoriu. Dacă așa că s-ai băgat „adidas” repede-te spre coada kilometrică, atunci cind ca o zare fericită să deschizi un magazinul din spatele blocului, căciind fără să elipsi pe copiii altora, care, oricără, nu trebuie să te împinge să-ți înțelegă pe alții pe același fel. Sfârșit, descurcă-te, mobilizează-te, agita-te... etc.. orice față numai să nu se zice că ești prost!

Discursul „omului de bine” se încheie cu o concluzie plăcută-subversivă: „Doar proști se lasă omorati de -ăștia”.

Așa se face că, în pofta faptului că nu se găsește nimic, că alimentările etalau dezvoltat alcătind borcani de fasole cu coacă, bilbiindu-se de sună de ore în vîtră și, peste tot unde se duceau prin casele oamenilor, erau întăriți binzișor, aproape cu de toate, obținute, firește, cu eforturi înimaginabile, dar totuși prezente în frigider și pe masă. La fel ca pasapoartele: cincă a vrut cu tot dinadîna să se zgârdă „afara”, peste cortină, cu puțină dibăcie, sănind cui să dea spirul, l-a obținut în cele din urmă. Totul se putea dobândi, aproape oricare poftă se poate satisface, de la televizorul Akai pînă la o căsuță cu grădină, cu condiția, fraților, să fii înțelegător și mai tolerant și să nu mai agațați în nestire clamurile nu și înțelegerile domnitorii vîrstă, sau, în orice caz, inadecvate situație. Vrei însă să scapi absolut de orice probleme? Uite ce ai de făcut, zice prietenul tău de bine, tonic și incurajator: „Apropie-ți un securist sau doi și fă-ți-i prieten, că și ei sunt oameni care lubesc, pătimesc, își minăgi copilașul înainte de culcare sau varsă lacrimi autentice, incremenți de durere îngă sicriul vreunui neam dispărut. Si ei, dacă vrei să mă crezi, se închină pe scaț de Paște, adică și lor le e teamă de ceva ce-ar putea să dea peste ei dincolo; în fine, încheie statutul de bine, ce mai încoace și încole, sănind la fel ca noi toți”.

„Zi-le oameni și dă-le pace”!

Unul dintre acești iști naționali îmi povestește, nu chiar într-o doară, că, dacă se întimplă ca nevestă sa să deschidă frigiderul și să nu-l vadă pleșind, burdușit de carne, se enervează și o zi-două nu-i vorbește. Mă uitam la el în timp ce-ai vorbește ca la porejl, disprețuindu-mi inocenținele duă păși în rîndul oamenilor de bine, cum era înbrăcat cu lucește „de-afără”, dobândind fără mare bătăie de cap de la un tip și el de bine, de la abator, căruia îl flăcărest de niste casete!

Oricit, fiecare dintre noi, după puțință, întînsește un năvod, la care lucrase de zor, investind timp, neră și bani, în plasa căruia se lăsau printi, așa, ca din întimplare, cîiva oameni de bine influenți (ceca ce, de obicei, se numește nomenclatură), capabili să adumbrăască, printre un telefon numai, coliziunea noastră cu felul nostru de vieții.

Si atunci, cine a murit de frig și de foame în timpul „odiosului și al sinistrelor”?

Răspunsul vine prompt: Cel care-ai fost fraieri!

Or fi fost mulți, or fi fost puțini, nimeni nu-i este numără. Ceea ce s-a sigur, este că cei ce împresurau pictote antă-fără în decembrie, decisi să moară sau să fie liberi” (firește, o minoritate) reprezentau doar 500 000 de suflete, toate, pare-mi-se, de „fraieri”. Pe loc, după 22 decembrie, năvodul firește dintr-o lăsată înăuntru, la derenit inoperant, relațiile respective stănd pînă la adăpost de urgia revanselor fraierilor. De unde înainte de 22 decembrie uităsem aproape de Ceausescu, preocupat să asigurăm economia închisă a morărelor și să ne întreținem relațiile, rezind să oclem efimia „conducătorului iubit”, înăuntră brusc. În decembrie trecut, trezindu-ne în brațe cu capul înșingător la dictatorial, pe care-l fenomenără atâtia ani. Bucuria, însă, este umbrită de privilegiul năvodului, spinzurindu inert fără vreo utilitate. Sigur că s-au petrecut atrocități, că țara e îngăduitoare, că în muzeu stă impuscată Școala Italiană etc.. dar dincolo de toate acestea, noi, noi ce facem?

„Cum să facem, să nu carecumva să scăpăm de noi”, se înșinuă abia sopită parafraza la zicea cădrului W.

A trebuit să se petreacă miracolul din 22, căci despre un miracol e vorba, atât timp cât nu speram să scăpăm de comunism așa, cu una, cu două și trei pre-gătisem, oricum, pentru vreo două secunde! că să primeștem pe picioare noastre că libertatea nu depindea de Ceausescu, ci de noi însine și că, în realitate, cupul de tempe pe care-l uram atât de mult, nu era decît hologramul iștilor noștri, protecția îngroțată a despotiților abuzive. În anii din urmă l-am povestit unui prieten încercarea la care m-am supus într-o dimineață, în singurătatea atelierului, căutând să disting ce anume din mentalitatea și comportamentul meu-măr aporia de față de-a fi al „ceului mai iubit și al poporului”.

Acum, cind se vorbește pînă la exces de ceausescu și cei deținuți închisuri, experiența mea trecută poate părea futilă și lipsită de originalitate. Dar atunci, prietenul meu, devenit, la scurt timp după aceea, unul din dizidenii cel mai îndrăgit, a holbit ochii la mine, admoneșteindu-mă pe loc, cum ar fi fost mai folosită să-mi pierd vremea căutând ce mă distinge de funerul secretar al p.c.r. Si totuși, i-am comunicat, neînțeburat de bănuiala de oportunitate ce plană asupra mea, că, făcind acea experiență, am aliat multe, cum ar fi faptul străin că, neleșești procedee pe care le folosim spre a ne descurca cu Ceausescu, dar absolut același le fol-

(Continuare în pag. 7)

ACENTE

Gabriel Andreeșcu

• Iстория ранитă

La sfârșitul secolului trecut și la începutul secolului XX intelectualii au fost acei care, politicienii sau nu, reprezentând un grup economic sau altul, formăți cei mai mulți la Scoala Occidentală, au determinat evoluția societății românești. Si toți ei au fost cei care au mediatat asupra ființei poporului român. De la Habsburg la Blaga, de la D. D. Draghișteanu la Constantin Rădulescu-Motru sau Ion Petrovici și Mircea Vulcănescu, mulți oameni oameni de cultură au trăit să găsească spiritul lumii în care s-au născut. După al doilea război mondial toată această lume de conștiință de sine a permis o lovită de moarte. În perioada de sorginte stalinistă a comunismului în România, toate chestiunile referitoare la identitatea poporului român au devenit delictă politice, intelectualii autenți, deveniți, totuși coviriți sub simbolurile internaționalismului proletar și admirării pentru mari prieteni sovietici. Pedala națională pe care a apăsat Nicolae Ceaușescu în ultimele decenii ar fi fost un teren mai propice revenirii la introspectie cincică, dacă nu ar fi degenerat în formulările acelora penibile ale cultului personalității. Si totuși adevarătorii intelectualii au sărit, și au putut acum, să revină la clasicii, pe care i-au citit și repetat cu iubire. Amintind și el, că într-adevăr poporul român nu este prea ordonat, dar, la nevoie, capabil de mari eforturi; vorbările și eu simțuți umorul; și intelligent, dar din păcate lipsit de tenacitate. Si mai presus de toate, observarea asupra stabilității său instinții de solidaritate era depășită prin referiri la toleranță și blindarea acestui popor născut într-un orizont minorității dezvoltindu-se pe solul sănătos al unei civilizații jărănești.

Mai toți am pus necazurile din ultimele decenii pe seama regimului comunist și a conducătorilor săi paranoici. Si chiar dacă luan în sefie la iasătoarelor ori diferență, blamam oportunismul, totuși sperăm că ceea ce ni era să întimplă și ceea ce vedem în jur nu era în măsură să atingă însăși natura acestui popor. Îmi amintesc foarte bine patosul cu care răspunsem, cu nici un an în urmă, întrebării unui ziarist francez: „Cind acest regim va cădea, România va înfioră”. Extraordinara Revoluție din Decembrie, sacrificiul victimelor și frumusețea liniștilor și tinerelor care nu au redat demnitatea națională părea să fi confirmat optimismul. Din prima lună a anului 1990, libertății, plătită astăzi de scump, ii dădeau primul muguri.

Privite retrogradativ, demonstratiile și contrademonstratiile din ianuarie și februarie par exerciții pregătitoare. Însă edată cu violențele interne și de la Tîrgu Mureș, apoi cu manifestările de intoleranță primăvara din timpul campaniei electorale, s-a văzut că lupta pentru putere nu poate fi mult mai grav făță în față ca noi însine. Nu faptul că Frontul, misivare evident conservator, a cizigat alegerile trebuie să dea în primul rând de gind. Cum forțele de poliție, forțele de securitate grupate sau regrupate sub titlatura Serviciului de Informații Română, Radioul și Televiziunea, deci principalele mijloace de controlo și manipulare se aflau în măsura proaspătă a lideri, succesorul nu era deloc crudă. Dar un astfel de succes ar fi trebuit să oblige și puterea. Nu a obligat-o, pentru că puterea s-a

păstrat prevala de existență unor instituții nebunioase într-o mare parte din populație. Milioane de oameni s-au arătat sensibili la naționalismul nefiresc – relevă și epocii Ceaușescu: nu acea adineă dorință de propăsire – care astăzi însemnă și euroscenă – ei nefericită închidere în orgoli provincială. Milioane de oameni au fost trătiți, au acuzat, au lăsat ori au brutalizat din cauza unor opinii politice diferite. În timp ce valurile liberalismului economic au triumfat în toată lumea, cuvintele de privatizare sau de liberă inițiativă au ajuns la noști să fie stigmatizate în demonstrații publice. Neduzurile schimbărilor, s-ar mai fi putut spune, dacă nu ar fi urmat zilele de 13, 14, 15 iunie. Imaginea bestială cu tineri loviți și calcați în picioare, cu temei tirite pe stradă sub aplauzele privitorilor (fescenii) și au făcut în istoria noastră o rand de moarte. Ce mai putem spune după aceste evenimente despre spiritul național? Cum vom trece de la imaginea făcării om în parte la destinații colectiv?

In dimineața zilei de 14 iunie am ajuns și în Piața Universității. În jurul meu, grupuri de minori așteptând. Cu creu își puteau sugera grozavia de care erau în stare. În timp ce priveam cu mirare, dar nu și cu neliniște, bîtele late de lemn și lungile bastoane de cauciuc cu metal la capat, unul dintre ei m-a recunoscut. „Domnule... dumneavastră sunteți?”, mă întrebă el cu glasul deplin și unu om de treabă, încercând să dea un dialog. „Sunt, eu sunt un om...”, continuă el, eu și susținător modest, așteptând să mă facă parte la gândurile lui. A fost doar prima discuție cu oamenii veniți din Valea Jiului. De la care am păstrat în minte surprinzătoarea lor candoare. Se poate povestii astăzi victimele? Erau aceiași care vinaseră sau urmăseră să vineze oameni! Aceiași care la capătul altor tulburări post-revoluționare m-am făcut să simt altia nedumerit și altă milă pentru destinul acestui popor.

ACENTE

Gh. Ceaușescu

• Universitatea

Aveam de gînd să scriu un articol despre modul în care ar trebui, după opiniile mea, să fie reorganizat învățămîntul superior umanist la noi, dar gîndurile mi-au fost brutal intrerupte de tragicile evenimentelor din 13, 14 și 15 iunie din București. Atunci s-a întimplat un fapt inelucidabil: devastarea în centrul capitalei unor instituții de învățămînt superior. Ca replică la incendiile declarante pe data de 13 iunie la Ministerul de Internă, la Poliție, ca replică la pătrunderea unor indivizi în Televiziunea Română, hoarde barbare s-au năspusit cu brutalitate și cu violență înimangabilă asupra clădirilor sacro-sancte ale facultăților. Televiziunea anunțase oficial că studenții nu au fost implicați în acuzații din data de 13 iunie. Atunci, de ce a trebuit să cadă pradă forțelor brute locurilor de studiu, de ce au fost arestați studenții? Nimic nu poate justifica distrugerea irreparabile a materialelor și, mai ales, morale produse Universității București și Institutului de Arhitectură. Zîi sumbră și fără precedent în istoria noastră. Nu trebuie să ne mirăm faptul că în străinătate reacția a fost de indignare: să ne imaginăm cum am fi reacționat noi, dacă am fi aflat că s-ar fi întimplat ceea ce similar la Sorbona sau la Oxford!

Versiunile oficiale asupra evenimentelor sunt contradictorii și nu înștiință asupra lor. Oameniașile atrag permașentă atenția că nu trebuie disociate cele petrecute pe data de 14–15 de cele petrecute pe data de 13 iunie și, în mod evident, ele nu trebuie disociate. Numai că toate cele trei zile nefaste trebuie privite în contextul evoluției României din toată perioada această an. Or, în acest răslimp nu am înștiințat la nici un dialog real între autoritate și intelectuali, între autoritate și studenți, între autoritate și municiitori. Se cunoscă organizarea uneor discuții între intelectuali, studenți și municiitori pentru a se ajunge la armonia socială atât de necesară nouă astăzi. Dialogul este condiția sine qua non a democrației: rolul lui nu este numai de a rezolva o criză prin milioane civile, ci și de a preveni izbucnirea unor crize. Fenomenele trebuie analizate cu seriozitate, trebuie discutate în dialoguri pentru a putea adopta măsuri care să corespundă aspirațiilor și necesităților naționale. Atâtă vor izbucni crize noi. Piața Universității a fost „curățată” de manifestanții care o ocupau de o lună și jumătate; ce se întimplă însă cu problemele care au generat-o? Problemele rămân și, dacă nu își vor găsi rezolvarea, ele vor conduce la noi fenomene acute. Intervenția forțelor nu poate decât să opreasă apărarea un proces: ce se va întimpla însă cînd, în mod inevitabil, problemele, acoperite pentru o clipă de intervenția în forță, vor ieși din nou la lumină mai puternic, deosebit orice proces subteran își amplifică puterea, conducind în final la noi scisme? Deziderațile tineretului trebuie luate în seamă, cînd tineretul înseanță viitorul tării. În discuțiile partiale pe stradă, am auxiliat din partea unor pasionați participanți ai F.S.N., oameni mai în vîrstă, că, dacă Ceaușescu ar fi dat poporului putin mai multă înțelegere și căldură, totul ar fi fost perfect? Este oare acesta un ideal acceptabil? Numai pentru astăzi au murit în decembrie oameni? În schimb, un municiitor tinări mi-a spus la începutul lui înaintarea la troița din Piața Universității: „Noi nu ne-am luptat și am murit pentru mincina și căldură, ci pentru democrație și libertate”. Glasul tineretului trebuie ascultat. Singura soluție în situația de criză gravă în care ne aflăm este începeră neînțîrziată a unui dialog, dialog care să nu se refere numai la chestiunile particolare produse de evenimentele de la jumătatea lui iunie, el și toate problemele grave care confruntă societatea românească. Televiziunea va trebui să-și ia măcar acum un rol în servicii, să-și manifeste independența prin arhete proprii, nepartizane și să contribuie în mod real la educarea democratică a tării, să determine în toate păturile sociale respectul față de cultură și față de instituțiile de învățămînt. S-ar fi cunoscut să facă acest lucru de mult și poate că, dacă ar fi făcut-o, n-am mai fi avizat la faptele atroce din zilele de 13, 14 și 15 iunie.

Ocuparea problemelor reale a condus la ceea ce era de așteptat și asupra acestui lucru am atras încă de mult atenția. Nu ne-am putut imagina însă că se poate alunga la devastarea Universității. Nimic nu justifică această faptă (doar nu s-a tras cu mitraliera de pe scenă în ultimilor 45 de ani, este acum nevoie din nou să facă o altă mișcare în scenă ca figurant și recuzată?). Să aia pentru un succese de casă al altor citoră, dar nu și într-o Casă Comună-Europeană? Dacă este aşa, cine se face vinovatul acestor stări de lucruri? Cine este regizorul diabolic al acestui sinistru scenariu consumat la Timișoara, București, Sibiu, Tîrgu Mureș și în cel, încet, în toată țara? Cine și permite, și în numele cărei democrații originale să transforme țara într-o lădă de nisip în care se experimenteză strategii menținătorii puterii cu orice preț? Să prețul să-va săvârșă și se vede. Cine se face vinovat de transformarea României din locomotiva revoluției est-europene în ultimul wagon al ei găzuș să dărăjeze? Cine se face vinovat de „Embarcoul” politic și economic la care este condamnată din nou țara?

Nu, — spunea primul ministru într-un interviu acordat televiziunii franceze — nu ne-am schimbat, suntem aceiași¹. Aceiași cum — mă întreb și întreb: stigmatizarea de istorie să dezamăgim, să nu se înțeleagă astăzi? Cui li datorăm ună astăzi? Altii s-au făcut vinovati de mai puțin — mă gîndesc la „Casul Watergate” — și ar trebui să sărbătorescă sceno-politică de elita, vinovata nostră rămasă care în continuare fără viață?

Înțeleg păcatele, întrebări și nu am avea dreptul să nu mi le pun. În fața neputinței constănței, înfruntării năștere cu o viață, și posibil o viață întrucât în acest spectacol istoric al Revoluției,

Cînd scăpăm de noi?

(Urmare din pag. 5)

tiri; cum le-am putea preluă nesingeros sacrificiul?, — întrebă nouăstră.

O minte îndrăzneață, dar nu și destul de prudentă, subind mai deosebită coerentă, și argumentația „benton”, decât adevaratul simplu și adesea deconcertant, înfățuind într-un articol foarte bine scris recent apărut în „22” ipoteza dolentă a unei posibile Români „latino-americană”. Fără a mai socoti, că dovezirile între cele două stări social-politice sunt cu mult mai convinătoare decât asemănările, ghicite de autor în zilele provizoriatului nostru post-revolutionar, și care par numai să sugereze conținutul său de origine latino-americană, și tardînă înțind ca vederea să afirmă că cel scandind F.S.N. = P.C.R.; ar fi confundat doctrina comunismului cu moravurile eterni umane, în sfîrșit, neluind în seama lucidității exasperată a unui pronostic atenuat de tip Zinoviev, mă-jotore să zic, că nu vom reuși să scăpăm de noi, atât timp cît posessorii să unei experiente, unice în istoria modernă, ne vom poteca timpul și ne vom răspîndi înțind de termenii perimatii și analogici.

Problema destinului nostru viitor este absolut nouă și cunoscătoare de oportunitatea, căreia nici o conspirație occultă, cabalistă, n-o pot explica și nu-l pot răpi măreția și unicitatea dumneazăicea.

ACENTE

C. Serafimovici

• PUTEREA – o „piesă” cu mai multe ACTE?

După valul de tergorie și violență care a tumefiat Capitala în zilele de 13–15 iunie, încă una din „Mările născințele” ale Eclatelor Revoluției se de-a lungul spre conștiință generală. Este vo ba de darea la leală a celeri de a doua stenogramă istorică a unei bune magnifice care poartă dovedă zdrobitoare și indubitable a participantă „Puteri” la declanșarea abominabilelor evenimente din zilele de 13–15. Mai exact, este vorba de diversul eveniment creat de către poliție și securitate pe înținderea proprietății maginii, ca argument în masurile de represiune care au urmat. În această situație, cind clementa bună credință este ultratată, mă întreb și întreb: Trăim oare astăzi evenimente asemenea de către poliție și securitate pe înținderea proprietății maginii, ca argument în masurile de represiune care au urmat. În acestă situație, cind elemăreția de amâneră rezonanță în care o piesă, numită „Puterea”, se consumă spre conștiință generală într-o succesiune de Acte „emanate” din ea? Acte cu nume de diversitate, intoleranță, violență, fratricide, degradare morală, ură și lac ură dinăuntru la paroxism?

Sinteză, care mă întreb și întreb, martori unei noi „Premiere” istorice în care dramaturgia politică își afișează tristețile-virtuți, de data aceasta la rampă socială și astăzi nu oriciodată, ci într-un sfîrșit de secol XX și într-o țară din Europa? Este oare adevărat că tot ce se întimplă în jurul nostru, de la 22 decembrie și pînă în prezent, nu sunt altceva decât „Tablouri” dintr-un cincic și irresponsabilă scenă ne-reală? Ale unui neonationalism socialist, în care un băst popor, sătul și apa de rohi de figuranti pe scenă istorică a ultimilor 45 de ani, este acum nevoie din nou să facă o altă mișcare în scenă ca figurant și recuzată? Să aia pentru un succese de casă al altor citoră, dar nu și într-o Casă Comună-Europeană? Dacă este aşa, cine se face vinovatul acestor stări de lucruri? Cine este regizorul diabolic al acestui sinistru scenariu consumat la Timișoara, București, Sibiu, Tîrgu Mureș și în cel, încet, în toată țara? Cine și permite, și în numele cărei democrații originale să transforme țara într-o lădă de nisip în care se experimenteză strategii menținătorii puterii cu orice preț? Să prețul să-va săvârșă și se vede. Cine se face vinovat de transformarea României din locomotiva revoluției est-europene în ultimul wagon al ei găzuș să dărăjeze? Cine se face vinovat de „Embarcoul” politic și economic la care este condamnată din nou țara?

No, — spunea primul ministru într-un interviu acordat televiziunii franceze — nu ne-am schimbat, suntem aceiași¹. Aceiași cum — mă întreb și întreb: stigmatizarea de istorie să dezamăgim, să nu se înțeleagă astăzi? Cui li datorăm ună astăzi? Altii s-au făcut vinovati de mai puțin — mă gîndesc la „Casul Watergate” — și ar trebui să sărbătorescă sceno-politică de elita, vinovata nostră rămasă care în continuare fără viață?

Înțeleg păcatele, întrebări și nu am avea dreptul să nu mi le pun. În fața neputinței constănței, înfruntării năștere cu o viață, și posibil o viață întrucât în acest spectacol istoric al Revoluției,

Probabil că toamna noutatea frustă a acestui desfășurăndu-se pe loc, prin contrast, anacronismul tuturor propunerilor ce vor să-l administreze. Să astăzi cred că este și cauza răsturnărilor spectaculoase ce au înținut lant în răstimpul celor 6 luni și care vor continua, neîntrerupte decât de col ce va risca cu atâtăvări innoiere.

Urmărime amuzat nu deomolt, pe cel trei leaderi sătmăreni asupra puterii, răstoind fiecare în fața noastră modelul socială de invadat și ne căre nutreau, dacă vor fi săzbi, să le doară viață numaldecă.

Modelul suedez, ba cel japonez, și putin din cel american și putin din cel belgian, el bine, totuști urmărești aiură, suciindu-ne gîndul după fiecare model isoitor în sine, care multă le lăsa gura apă. Ce delă printre fata imaginării noastre de popor pagubă și trist. Oare nimănul să nu-l fi trecut prin minte că modelul ce ne convine nouă și numai nouă, există de fapt, că el se alcătuie din mers, ne măsură ce vom îndrăgi și jertfi în nea de neșrevărat, să leasim din noi înseine, și astfel să scăpăm cît de cit de noi? Oare nimănul să nu-l fi dat prin mintă, că ceea ce se cunvine să întreprindem înaintea oricarei fante, ar fi să ne odihină un timp înșelimea și felul descuverat de-a boala obstacolul istoric, lăsat astăzi modelul românesc, singur în vacanța soluțiilor noastre, să lasă în pilă lumișină?

Odată acceptat ca mediu natural, vom și înăfîsi cărora dintre noi le priește soluția renede a innoierii.

CE NE ÎNVĂȚĂ O ANIVERSARE

Nu se comemorează numai victorii. Sunt infringeri care concentrează osupra unei singure zile aducerea amintirei unui popor întreg și care nu se pot pomeni fără o trezire dureroasă. Unele sunt bătălii pierdute, care au intrat în legenda eroică: Kosovo pentru sârbi sau Mohacs pentru unguri. Altele sunt, ca împărțirile Poloniei sau, mai recent, capitulările Franței, amintirile unei mari umilințe. Ce li s-a întimplat românilor acum 50 de ani are și acest caracter, pe lângă celelalte aspecte ale catastrofei: smulgerea unor provincii din statul național, dezroḍinarea și înstrăinarea populației din nordul Bucovinei și din Basarabia. Fără îndoială, în totă istoria noastră, de restrîști și zbucium, anul 1940 rămâne cel mai cumpălit.

Pentru că generații s-au perindat de atunci, imprejurările au fost povestite strîmb, ori impins în uitare. Tin minte că am văzut prima oară harta vechiă Moldovei în ediția Procopovici, din „Clasicii români comentati”, a cronicii lui Neculce, o carte de școală devenită foarte rară în anii copilariei mele. Apoi, începutul cu încrengături, minciuna a fost înlocuită cu jumătățile de adevară sau cu adevarările spuse de minciuni, în scopuri interesante, făcând cu ochiul pentru a provoca o familiaritate înjositoare. Fiindcă, în ultimii ani, am avut parte și de ceea ce oamenii bisericii numesc „luarea în desert a celor sfinte”. Dacă iniții români, la nivelul culturii de masă, au o cunoștință superficială și apropiativă a propriei lor istorii, ei nu au desigur dreptul de a-i critica pe strâini că n-o cunosc îndeajuns.

De aceea nu e de prisos o recapitulare a etapelor precedente. Un frantez spiritual care ne-a vizitat țara înainte de războli rezuma în felul următor relațiile româno-rouse. Prolog: apariția lui Petru cel Mare la Iași, salutat ca eliberator înainte de a suferi rușinea înfrangerii pe malul Prutului. Actul I, după o sută de ani. În urma înțelegerii cu Napoleon la Erfurt, Alexandru I se grăbește să revendice Moldova și Țara Românească pentru imperiul său. La capătul unui războl de sase ani cu turci, a cărui povară o poartă oaceasă română de soarta cărora se interesa autocratul tuturor Rusilor, Basarabia și anexată pentru a salisatice ambitia țarului, chiar împotriva statelor primite de acesta de la consiliensi săi.

Actul II. După ce în 1877 mico armătă română intervenise decisiv în ajutorul morelui aliat rus, Imperiul recuperează cele trei județe Cahul, Ismail și Bolgrad, care îl fusese reconstituită Moldovei în 1856, la sfîrșitul războului Crimei. Dobrogea e considerată de arbitrajul Internațional de la Berlin ca o compensație pentru această pierdere teritorială. Reacția va fi orientarea politică a regatului român către Tripla Alianță timp de 35 de ani. Actul III. Războul mondial, în cursul căruia trupele ruse se dăvadescă, înainte de Revoluție, alioii neșugă și, după aceea, adversari ideologici, duce la un colaps al autorității de stat în Rusia, de care beneficiază mișcările autonome și secesioniste. Începând cu anul 1906, cind Uniunea de Eliberare Națională a

Moldovenilor din Basarabia a difuzat un manifest revoluționar care cerea pămînt și libertate, mișcarea a luat amploare, culminând cu proclamarea Republicii Democrate Moldovenești și cu declarația Statului Tânără de la 27 martie 1918.

Paul Morand adăugă și un epilog, referindu-se la momentul restabilirii legăturilor diplomatice dintre România și U.R.S.S. în 1935. Aceasta a fost însă numai un „antracă”. Cortina asupra actului IV se ridică la 26 iunie 1940, cu ultimatumul sovietic. Era una dintre consecințele pactului Ribbentrop-Molotov din vara precedentă. Într-o lămpă de lucru, invadarea Germaniei și Norvegiei, apoi a Olandei, Belgiei și Luxemburgului, anexarea republicilor balțice de către U.R.S.S., înfrangeră militară a Franței. Amenințată cu dezmembrarea izolată (din iulie 1940 și prin desprinderă formă de Liga Națiunilor), România nu va mai putea intinză transformarea sa intrună stat satelit al Germaniei. Ca și după 1878, bascularea în zona sub dominea germană a fost o reacție față de agresiunea din răsărit.

Este însă o întrebare care nu s-a pus cum ar fi trebuit. E chiar o să de firească recunoașterea de către guvernul român, în iunie 1940, a neputinței de a rezista? În toamna 1939, lață de cererile lui Stalin de a ceda numai o fâșie îngustă din teritoriul național, conducătorii Finantei s-au arăta inflexibili și au opărat frontieră cu prețul eroicului „răzbui de iarnă”. De ceea cea, la ultimatumul hitlerist, Norvegia s-a impotriva cu direcție vreme de două luni, regele și ministri continuind să conducă luptă în clandestinitate.

In România, din cei 26 de membri ai Consiliului de Coroana convocat de Carol al II-lea pentru a hotărî răspunsul la nota Molotov, numai șase au refuzat să se resimneze. Jumătate dintre ei erau istorici: N. Iorga, Silviu Dragomir și Stefan Ciobanu. Încă o dată, realismul a precumpărât asupra demnității. Dar atitudinea acestei minorități a dovedit cel puțin existența altrei Români decât aceea a politicienilor.

Orice neindupălcose înaintea forței conține sămânță unei lupte viitoare. Acest adevăr mi se pare de reținut mai de odată. În imprejurări care, așa cum se întâmplă, ne permit să ne gindim numai din punct de vedere cultural la integritatea ființei naționale, sint de o unui popor se recunoaște după stăpînire de sine, sinceritate și hotărîre de a munci. Nu avem de dat lecții românilor de peste un hotar care e o chezărie a păcii europene, ci de un alt exemplu pe care, de cîțiva ani, nici nu îl știm. Își dău ei. Și dacă alii vecini ai noștri așteaptă să vadă ce vom face, zocând că se alătu în aceeași situație fojă de o minoritate națională din România care vorbește limba lor, să ne ferim de a le arăta altceva decât unitatea comunității noastre sufletești.

ANDREI PIPPIDI

Vasilev Mihailovici Skriabin, Comisar al Poporului pentru Afacerile Strailei între 1939-1949 și 1953-1956, înființând suprătoarea emoniile cu pianistul și compozitorul A.N. Skriabin (1872-1915). Iuindu-să pseudonimul Molotov. Ca și Djugashvili sau Ulianov, Skriabin cauță un muzeu târnă (Apoc. XVII, 5) elocvent (cf. Stalin-stal' -otel), rămînd însă în sferea percutiei și accentuând caracterul dur al loviturii (molet - cinean).

De unde secăstă predilecție a cavalerilor apocalipsei pentru identitatea falsă? Tradiția pseudonimelor, motivată la început de urmărirea Ohanelor, va actiona și după mutarea acestora în Cehia. Reculul opresului și persecuției duce la opresiune și persecuție. Minciuna și identitatea falsă se mențin. Din arsenala simbolicii figurative, crucea, cu sensul primar de instrument de tortură, crucea inserată în cerc, exercită o tainică atracție pentru emblematica celor două mișcări ale urii. În expansiune universală: fascismul și comunismul „Imbărtigarea” (ca să

identitatea fecoș culturală). Europa actuală fiind o sumă de identități bazate pe moștenirea antică și creștină și pe specificul de cult și de expresie lingvistică, totalitarismul a încrezut în primul război mondial într-o acoperire a identității. Manevră închitorilor conceptuale de dogmă și eresie, totalitarismul cumanică în liturghia-în neagră cu singurul sacru partcuilă două minciuni a înaintat Europa.

Acum o jumătate de vîcă, falsul - Molotov dică, în termeni care ar fi identificat și plăiere, celebrul ultimatumul războinicului său din 1940 privind politica externă a Uniunii Sovietice, alianța „de nezdrujnicină” cu Germania hitleristă și risetul inconsistent al membrilor statului de politicii în glumele tip tovărășesci desore băgărea în cofă, prin secesiuni, a burjilor anglo-americani ar putea da măsură caracterului criminal al unui regim în care astăzi guvernul nu poate fi controlat. Nimic din marea pildă a creștinismului nu se află în dictat și dic-

BASARABENII — din orice astăzi aproape că a rămas doar amintirea — sunt pentru memoria din ultimii 50 de ani a omenirii o categorie umană rătăcită: pran lume, o populație refugiată sau deportată, răspândită în toate colțurile globului, din Siberia pînă în America — încingind ca un inel de nedumerită durere și nostalgie pînă în 1944 fără loc să sărăcă, pentru că numele „jării” lor a dispărut

de numele din hărțile oficiale. Numele „jări” lor, spart în hîndări ca un diamant furat ca să nu mai fie recăutat, s-a răspândit în totă lumea prin ei și cu ei — basarabenii.

BASARABENII — de la numele unui tîntă, Basarabia, și al unei dinastii voievodale întemeiate Basarabie, este un nume pe care de 50 de ani încoace l-au purtat, l-au putut în mod crudat purta, doar EI, cei care în 1940, 1941 și 1944 au TREBUIT să părăsească acest pămînt numit Basarabia. L-au purtat, ascunzindu-l de ochi neșugători în „vechiul Regat” unde pînă în 1947 a fost vinădurea de basarabeni ca să-și întoarcă „casă” și de acolo în lagările din Siberia. L-au purtat cu frică, tristețe, cu minălie, cu provocare, reproș, l-au purtat cu demnitate ca să nu se uite-n sunte numele „jării” lor.

BASARABENII — cărora, atunci cind au apărut pe meleagurile voastre și-ai împărumat o lampă, un scaun, un leagan de copil — Basarabenii pe

1939. Ismail. Basarabeni în armata română. Rinde din colonile din sudul Basarabiei — retruse în rîndul din fată, doi au ajuns în Vechiul Regat spre est și vest.

MIHAI MORARU

RABENIL...

... și-a avut de vecini de-o Frică adincă creată și n-ai înțeles din săd și voi vecini tăcuți, harari, agresivi sau îndrăgit în ochi — în imprimat își învățărugăciune — „Tatăl nostru după „Amin”, să ne ducem acasă”, pun „Tatăl nostru”.

DE CE?

... În luna Iunie 1940, cind a fost eu cedarea, eu eram în armăz, cavalerist schimbat, și am plecat spre Prut, dar în fața noastră erau convoiale de refugiați... fugă la jumătatea luni... și la Prut, năostășii basarabeni am dat armele și uniformele căpitanului, care ne-a spus să rămânem acasă, că nu trece anul și se vor întoarce. Acasă, însă, nici n-a venit nouă putere bine că și început să-i ridice pe ai noștri ca să-i ducă în Siberia...”

După 29 iunie, exodul basarabenilor a început în sens invers, peste Nistru; în trenuri lungi de marfă se tîrzu spre Siberia ca mărunțile smulase acestul pămînt, convoiuri lungi cu vagone de vite care cărușă basarabeni spre Siberia. A genunăt atunci pămîntul și s-a ridicat un tipări prelungire între Prut și Nistru, lipindu-i unei lumi care se prăbușea în iad. Nimeni nu-l-a mărit acest tipări sfîrșitor al basarabenilor, nici o Cruce Rosie, nici o Ligă a dreptorilor... nici o Putere, nici o Coroană. Lumina și-a adusă mochile și ochii să-n-șudă și să nu vadă iar tipăriul să-să spart în tot atât de lăndări, cite aufluite cu picet spre altele lumini...

... Tot în '40, în întâlegere cu Stalin, Hitler l-a retras pe toți nemții din Basarabia. Si au pornit convoiațile cu nemți, care pluteau și un volan să-si părăsească casele... hei, ce săte și gospodării frumuse avean nemții basarabeni! ... am înțint, cind plecau, eu cămaraz din armată cavaleristă ca mine, unde or mai fi? Or fi scăpat din război? Ce ziel, poți să serbi în Germania și să întrebi de Otto, de Schwarz... de... ? Ma întreb ascultindu-ă că acolo în Germania, sau unde or fi fost două nemți de pe noi, și-ur fi scănd postea tot basarabeni? Alte pândări triste, rugindu-se să se întoarcă acasă? „El, ce ziel, trimiți fotografia asta la un ziar în Germania, peate o mai fi în viață vreunul din basarabenii noștri, cavaleriști din regimentul... Ismail?”

De cind am învățat să scriu cuinț pe toate culturile lumi basarabeni, cunoscut și ruine care veneau în noi și mă rugau să scriu ba în Siberia pein Crucea Rosie, ba în Sighișoara sau Turda, ba... cum că și-a susțit, că ușă în început să se tindă ghearele care rugăciunea și au spus-o cine o va mai înalta mai stiu copil lor, sau crede că acest „Dă, ducem acasă!” e o exponitură? O lume de

țărani, de călători enchi și mari, de peoci și invățători, de funcționari — acestea sunt de fapt categoriile sociale refugiate și deportate din Basarabia — a tot spus, zordă de seară, de cinci decenii, acasă rugăciune... E rugăciunea cu care probabil, cu peste 2.000 de ani în urmă, avea prietenii spre Tara Făgăduinței. Si tot ca jura lui Israel acum 2.000 de ani, și Basarabia, cu 50 de ani în urmă, și-a „gonit”, și-a răspândit copii în toate culturile lumii... „Răbăcitorii” trăiesc și nodumeriți cu întrebațe... „De ce?” în suflet, nodumerire innocentă cu care să-să dus în gropile comune ale lagărelor din Siberia sau în colțurile de cimitir din Vechiul Regat, din vechiul Europe, din noua Americă...

... În '44, cind s-a-noris frontul, a intrat mare spaimă în oameni, că la-din de-i trăsăr în '40-41... și s-au permis cu căruțe cu covîrlir, cu trăsură, cu sarete, cu căruțioare, pe jos, agățăți de trenurile soldaților... s-au refugiat în Vechiul Regat, și multă, multă lume a fugit încoace, și ne-am răspândit ca puț de potiniche în toată lumea... S-au răspândit în tot Vechiul Regat, din Moldova pîna în Transilvania și Banat, mai ales în satul și tîrgurile cimpiei dunărene, s-au aşezat acolo și s-au apucat de munca, dar cu gindul tot la drumul spre „acasă”: „el, ce ziel, ne-naorecm?” Cărturești, moți și moți, ei s-au adaptat mai ușor locurilor unde s-au aşezat, cultura fiind o casă și la octunde să ajunge. Cei de s-au refugiat, pentru că ei-de-en sunt deportați au plătit dorita moarte cu moșe chini, au plătit pentru individualizarea de a fi fost călători. Veniseră vremuri în care omul a fost din nou pedepșit pentru individualizarea de a fi gustat din fructul cunoașterii.

Si am tot învățat și tu cronica basarabenilor pierduți pe lume humă, o tin înin scrisori vestind ba rezistență umită, ba moartea altuia, ba naștere cravă, o tin pein scrisori ce-mi vin din cele mai diverse culturi de lume: „estimata rîndă cu doamna Illeană din Craiovei? Dacă da, serie-mi, și ce face dinsă, dar copili? Eu sunt fiul președintelui din sat... și-mi sună singur printre străini de cind sună la pensie... te rog să-mi scrii!”. Sună scrișoare de la cito un om de știință, profesor, scriitor, cunoscut și descoperit basarabean la cîte un colocon internațional, cu rugăciunile: „Prăiesc în București un vecin de acasă și coleg de facultate, de muli nu mi-a scris, vedeli ce e cu dinșul, este foarte în vîrstă, și-i sună, poste il căutați, și să-mi scrieți”. Am primit și ceea ce nu se poate întîmplă să se întoarcă acasă? „El, ce ziel, trimiți fotografia asta la un ziar în Germania, peate o mai fi în viață vreunul din basarabenii noștri, cavaleriști din regimentul... Ismail?”

El, Constantin Slupiuc murise în 1945, într-o mină de lagăr în Siberia, ea, Illeană — că astă il era numele de moldovenesc din Izvoriburg — după ce-si plinseze zece ani prin satul din cîmpia Brăilei familia disperată prin Siberia și Donbas, murise în 1954 cu „de-na ajunge, mamă, în poarta casei noastre și acolo să mor”.

(Continuare în pag. 10)

IN
BASARABIA
ACUM
50
DE ANI

ne, în picioare; nemți
40 de Germania. Din
au pierdut în exodu-

In mai puțin de o lună am ajuns să străbat cinci județe în toate direcțiile. Sarcina n-a fost usoară. O căldură tropică uscăse peisajul. De zece săptămâni nu căzuse nici o picătură de ploale. Trecerea fiecărei trăsuri ridică morii de praf fin și des, care rămîne suspendat ca o crăță galbenă pe cimp. Pe drumuri, moștenire de la Imperiul rusesc, de abia puteau trece, și deosebi preferam să le păcăsim și să mergem de-a lungul cimpilor necultivate.

In fiecare zi, la orele opt, o porneam la drum și seara ne oprimem acolo unde programul nostru determinat ne îndrepătașe. In fiecare sat ne aşteptau autoritățile locale: primarul, preotul, învățătorul, cițiva fruntași. Rareori gă-

seam comune fără caracter pronunțat. De cele mai multe ori puteam culege noi considerații și descoperiri istorice. După ce am străbătut Basarabia în toate părțile și după ce m-am oprit într-o sută de sate, sper deci, adunindu-mi impresiile, să va pot comunica unele din vederile mele asupra acestei însemnate provincii românești, asupra acestei vechi Mesopotamii dintr-Nistru și Prut, unde în cursul secolelor s-au izbit atîta po-

Din timpuri imemoriale, această fără a servit de coridor prin care valurile tulburătoare ale popoarelor nomade au trecut în Europa. În stepele ei, care sint prelungirea celor din Ucraina, cea mai mare parte dintre triburile războ-

PROTESTUL ÎNTEMEIETORILOR ROMÂNEI MARI

Moldova de răsărit, care poartă numele Basarabilor, stăpînă pe gurile Dunării, continuă o viață de două ori milenară în leătură cu strămoșii noștri cel mai departajat, iar punerea în valoare a acestor teritorii de o bogăție unică în cîrvene roadele pămîntului se datoră muncii românești sub conducea, tipă de cinci sute de ani, a domilor moldoveni, legitimi suverani ai Basarabilor încă din vîacul al XIV-lea.

Cind s-a simțit nevoia unei închirii fătă de Imperiul Otoman, considerat că o continuare internațională a Bizantului, adică a României de răsărit, legătura cu acela care a fost pentru noi și sultanul turc, el împăratul, n-a stirbit. În teoria de stat otomană, dreptul exclusiv al Moldovei la hotările ei istorice. Ca și terra vecină, Moldova n-a făcut parte din „Casa din Istanbūl” a Imperiului, ci din „Casa din Afară”, din care nimic nu se poate înstrăina. Dovada o avem și în acest răsună la pretenții de anexare ale austriacilor înainte de nașa din Carlovă în 1699, răsună ale cărui evnită săt redată astfel de cronica moldovenescă de atunci: „Tara Moldovei este voinică [liberă] și turcilor este închinată, nu este înuită cu sambă”.

Numeal confuziunea întreorilor naționalilor de drept în Europa întreagă, de la încălcările epocii napoleoniene, a purtat aduce părișirea, printre un răsună ruso-turc, care nu ne-a privit, a Basarabilor către țările în 1812.

Rusia înțâză a considerat acest act, nu ca lansarea unei provinții, ci ca formarea unei oblaști moldovenesti la care spina să adauge restul Moldovei și de acesa să-și extindă legile, obiceiurile și limba română la 1812.

Judecata Europeană, în urma războiului Crimeei, a întărit dreptul românesc prin aceea că Moldova a fost oasă războiere în numele și a mărilor Dunării cu tot înținutul care le acoperă. Iar cind Rusia lui Alexandru al II-lea a reluat silnic, nu fără a oferi concrențial pe care, ca atare, am declarat că nu

... înțelesă... O.C. Cuza

Filii locuitorii
L. Mihalache
N. Iorga
Iuliu Maniu
Mihail Popovici
N. O. Chiriacu
A. Călinescu
C. D. Dimică
A. C. Cuza

... înțelesă... D. Dimitrie

ou. C. Tătăruș

C. Brătianu

G. I. Brătianu

G. G. Mirăescu

C. Brătianu

M. Orotonu

G. Cipărianu

D. Cingăreanu

O. T. Radu

N. Polizu-Mihailescu

C. Brătianu

G. I. Brătianu

G. G. Mirăescu

C. Brătianu

M. Orotonu

G. Cipărianu

D. Cingăreanu

O. T. Radu

N. Polizu-Mihailescu

C. Brătianu

G. I. Brătianu

G. G. Mirăescu

C. Brătianu

M. Orotonu

G. Cipărianu

D. Cingăreanu

O. T. Radu

N. Polizu-Mihailescu

C. Brătianu

G. I. Brătianu

G. G. Mirăescu

C. Brătianu

M. Orotonu

G. Cipărianu

D. Cingăreanu

O. T. Radu

N. Polizu-Mihailescu

C. Brătianu

G. I. Brătianu

G. G. Mirăescu

C. Brătianu

M. Orotonu

G. Cipărianu

D. Cingăreanu

O. T. Radu

N. Polizu-Mihailescu

C. Brătianu

G. I. Brătianu

G. G. Mirăescu

C. Brătianu

M. Orotonu

G. Cipărianu

D. Cingăreanu

O. T. Radu

N. Polizu-Mihailescu

C. Brătianu

G. I. Brătianu

G. G. Mirăescu

C. Brătianu

M. Orotonu

G. Cipărianu

D. Cingăreanu

O. T. Radu

N. Polizu-Mihailescu

C. Brătianu

G. I. Brătianu

G. G. Mirăescu

C. Brătianu

M. Orotonu

G. Cipărianu

D. Cingăreanu

O. T. Radu

N. Polizu-Mihailesc

BASARABENII...

Urmare din pag. 9

Instigări prin diferite sute și firuri din Vechiul Regat, nu se căutau cu anii, de cedea că nici nu mai există și să nu uită urmă pe ultim. Dar odată și vedea adunăți cu telegramă la o înmormântare. Venea din copătul târziu chiar, îmbrăcăști, bărbătii, în haine de stofă leșină înainte de război, cunoscute probabil cu prilejul numărelor din '38, '39 sau '40. Le îmbrăcă și acum ca pe cele mai bune haine ale lor, singurele în care aveau încredere că îl reprezintă statul social — cel din '39, băneșteles, că doar pe acela îl recunoșteau și în spiritul lor trăiau și secul în refugiu. Ursul din ei însoțea că în căruță, pun osciațul celui de i-a păcălit și îl petrec — convoi de trunchiuri uscate, deformate de munca și de bătrânețe. „Basarabenii îl înmormântă pe unul de-al lor”, se spunea găsuri pe marginea drumului spre direcție) — tăcuți, atenționari și cu senzația că sunt „acasă” la ei, pentru că în lor sunt numai lor, găsuri cu accentul acesta inconfundabil al basarabenilor povestesc evenimentele din anii '37, '38-'39. Poate și pentru că trecerea lor zâmbit de ari și umplută de viață și amintirile de „acolo”. Amintirile și existența lor înregistrată de memoria să-a opri la 1940 și la

1917. Basarabia de sud. Constantin Siupur cu frații lui, cu soția Neana și fiicele lor. Au murit fiecare în alt colț de lume între 1937 și 1990.

MOȚIUNE

Congresul general al Bucovinei, întrunit azi, joi, în 15/28 noiembrie 1918, în sala sinodală din Cernăuți,

Considerind că, de la fundarea principatelor române, Bucovina, care cuprinde vechile județuri ale Sucevei și Cernăuților, a făcut parte din Moldova, care în jurul ei s-a închegat ca stat,

Considerind că în cuprinsul hotarelor acestei țări se găsesc vechiul secan de domnie de la Suceava, gropiile domnești de la Rădăuți, Putna și Sucevița, precum și multe alte urme și amintiri secumpe din trecutul Moldovei,

Considerind că fiil acestelui țări, umăr la umăr cu frații lor din Moldova și sub conducerea acelorași domnitori, au apărăt de-a lungul veacurilor Hînta neamului lor împotriva tuturor încălcărilor din afară și a cotropirilor pagini,

Considerind că în 1774, prin vîiesug, Bucovina a fost smulsă din trupul Moldovei și cu de-a sita alipită coroanei Habsburgilor,

Considerind că 144 de ani poporul bucovinean a indurat suferințele unei ocirmuire strâne, care îi nesocotea drepturile naționale și care prin strîmbătăți și persecuții căuta să-i înstrâneze firea și să învălbească celelalte neamuri cu care el voiește să trăiască ca frațe,

Considerind că, în scurgerea de 144 de ani, bucovinenii au luptat ca niște mucenici pe toate cimpurile de bătălie în Europa, sub steag străin pentru meninarea, slava și mărirea asupra lorilor lor, și că ei, drept răsplătită, aveau să inducă măscăra drepturilor moștenite, izgonirea limbii lor din viața publică, din școală și chiar din biserică,

Considerind că, în același timp, poporul băstinaș a fost impiedicat sistematic de a se folosi de bogățile izvoarelor de cîștag ale acestei țări și despăiat în mare parte de vecchia sa moștenire,

Considerind că, cu toate acestea, bucovinenii n-au pierdut nădejdea că ceasul mintuirii, așteptat cu alita dor și suferință, va sesi și că moștenirea lor străbună, fătată prin granițe nelegitime, se va redași prin redată Bucovinei la Moldova lui Stefan și că au mutat vecinii credința că marele vis al neamului se va înfăptui, cind se vor uni toate țările române dintr-o Nistru și Tisa într-un stat național unitar,

constată că ceasul acesta mare a sunat!

Astăzi, cind după „forțări și jerife” uriaș din partea României și a puternicilor și nobililor ei aliați, s-au întronat în lume principiile de drept șiumanitate pentru toate neamurile, și cind, în urma loviturilor zdrobitoare, monarhia austro-ungară s-a zguduit în temelile ei și s-a prăbușit, și toate neamurile încătușate în cuprinsul ei și-au cîștigat dreptul de liberă hotărire de sine, cel dintât gind al Bucovinei dezrobite se îndreaptă către regatul României, de care înțeldeană am legat nădejdea dezrobirii noastre.

Drept aceea noi, Congresul general al Bucovinei, întrupind suveranitatea țării și fiind investiți singuri cu puterea legiuitoră, în numele suveranității naționale hotărîm:

Unirea necondiționată și pentru vecie a Bucovinei, în vechile ei hotare pînă la Ceremuș, Colaciu și Nistru cu Regatul Român!

(după Ion I. NISTOR, Unirea Bucovinei, București, Bucovinei, 1928, p. 60-61)

Urmare din pag. 9

care se înmulțesc elementele românești cobeuite din Transilvania.

In secolul al XV-lea se găsesc o mulțime de nume moldovenesti în toate documentele și actele de donație privind pămîntul basarabean. Este vorba de pămîntul dat celor care au luptat, ca răspălată pentru serviciile aduse domnilor lor. Umili cultivate și au făcut să producă acest pămînt nelucrat. Boierii celor mari au avut ambii să-și întindă stăpînirea lor și a rasei lor mai întîi dincolo de Prut, apoi dincolo de Nistru. Acestea sunt chiar acei moldoveni ai căror nume se întîlnesc foarte deseoară în toate hrisoavele din secolul al XVI-lea și care vor continua să exercite drepturi pe pămîntul basa-

ÎN BASARABIA ACUM 50 DE ANI

robean, chiar cind, în secolul al XVI-lea, turci vor revendica aici o suveranitate, rămasă adesea teoretică. Aici, în Basarabia, ne găsim doar pe pămînt autentic moldovenesc. Celalalte naționalități, care sunt destul de numeroase, nu sunt decât coloni sau intruși.

Pentru toate aceste grupări străine, pentru aceste sate nemîște, bulgărești, turcești, albaneze, elvețiene, ucrainene, de „vechi credință” (împoveni), este destul de ușor să indic datele, în general destul de recente, cind au fost întemeiate de străinii nou veniți. Eu am pînă să vizitez, pentru fiecare grup de alegori, un oarecare număr de sate, am putut să stau de vorbă cu lo-

citorii și l-am lăsat să-mi arate documentele și colecțiile lor.

Impresia care se impune de la început este că, în acest haos apărut de rase și naționalități, fiecare dintre ele, cu totă vecinătatea în care se află cu celelalte, să păză cu încăpătăinare de orice amestec. Se pare că sentimentul național și cultul tradițiilor a lăsat aici, în diaspora, forme mai rezistente decât în vecchia patrie. Ar fi ușor să dovedești că, în cutare săt german, bulgar sau tătar, de o sută de ani nu s-a făcut nici o căsătorie cu locuitorii satului vecin. Se pare că, în primul rînd diferența de religie, apoi aceea de rasă, impiedică amestecul.

Te izbîstește identitatea de repusie care separă pe un german de un bulgar și pe bulgar de german, prin veșnică disumâne între numeroasele grupuri de alegori împrăștiate la întîmplare și între care va fi întotdeauna imposibil să tragă o frontieră dreaptă.

Intr-un anumit sat de arăniță din județul Bolgrad, femeile și bărbații convertește la creștinism. Sub regimul țărilor, nici un locuitor nu simște ceea mai mică dorință de a învăța limba rusă și sub guvernul actual nimeni nu ține să se seruească de limba română. Aceștia sunt oameni închiși, neîncrezători și legați de vechile lor obiceiuri. Faptul de a îndrepăta spre ei obiectivul unui aparat fotografic îl pune pe fugă, de nu-i mai găsești decât după o clăie de fin. Dacă le vorbești, chiar înainte de a începe să înțeleagă, el strigă: „Nu, nu i joc, ioc!”

(L.H. GRONDIUS, Basarabia, pămînt apocalitic”, „Cuget clar”, 1940).

1944! Huzia e gata! Memoria lor a incrementat aici și a ridicat la rang de „mară” Basarabia de pînă la 1939.

I-am vîzut și la nunți, unde vin înbereniți la fel, mai ales bărbătii, mai ales cei mai în vîrstă. Stau serioși la masa și judecă cu ochi critice pe generele care a înăunțat-o fată „de-a lor”. „E bun, băiat cuminte, da păcat că-i străin, nu-i basarabean!” Sfîntă, încreștă statonica credință în numai virtutele Basarabiei! „Nei suntem basarabeni!” Io spun cu minciu teapăna părăștilor găzdui, iar secună trebuie să înțeleagă că H-a făcut o mare favoare, dindu-lă să fățu de nord! După care se întore în terra îmaginată al cărei nume îl poartă prima lume și mai de vorbă, în sfînd, cu locuitorii ei de pînă la 1940! Probabil le povestesc înmormântarea, sau multă sau botzul. Nu probabil, ci sigur. Îl cunosc eu proasăne și să mă poată păcăli cu: „a, nu, stau și mă gîndesc așa...”. Da, povestesc cu locuitorii de pînă-n '39 ai tărilor. Si se întrebă unde pe altii, cei de-aici pe cei de-a dincolo: „De ce?” Si numai ei stiu și sunt continuatori triste și ascensi întrebări.

DE CE?

BASARABIE, diamant în timpla jârăi și-n coroana votvodăla, de ce-năi alungat în toate culturile lumii! De ce îl-năi sport numele în tăndării triste și le-năi risipit prin lume? De ce? Done Tie îl mai pot reprosa

„străinăre” noastră, pentru că refă de te-să spari în tăndări ca pe un diamant furat, vinzindu-te și cumpărindu-te nu să — evident — nici o vîndă. El nu avut întotdeauna dreptate. Vinovată este doar Tu — că nici existat tot în drumul hămesești de putere și grandeza.

DE CE?

BASARABENII, de-aici aveti vecini, și astăzi că poartă-n ei imaginea, încreșterea la 1940 a unei țări. Si astăzi încreșterea în timp, imaginea și ființa ei s-a dilatat de la Cercul polar și din Taiga Altașului pînă la Dunăre și la Ocean și peste Ocean prin memoria încăpătănată a scînteiorilor de-aici spun basarabenii. O Basarabie pe care nu o vede nimănii, dar în care ei au trăit și trăiesc. O Basarabie atemporală, a refugiașilor și deportaților, singurii care au mai avut dreptul să-i poarte numele în ultimii 50 de ani, ca o recompensă că le-a fost iustă, ca o pedeapsă că nu îndrăznit să nu iute unde s-au născut. Basarabenii sunt o țară încreșterea într-un timp al ei. Este o țară cam ilegală, neînregăstrată de nici un organism internațional, constituită în spațiu teritorial al altor state. Dar vă rog să nu apărați astăzi nimănii, pentru că s-ă puter să le fie luată din nou și să fie spartă în tăndări ca un diamant furat ca să nu mai fie recunoscut de nimeni.

ELENA SIUPIUR

DECLARAȚIA

Sfatului Țării Republicii Democratice Moldovenești

In numele poporului Basarabiei Sfatul Țării declară:

Republika Democrată Moldovenească (Basarabia) în hotarele ei dintr-o Prut, Nistru, Dunăre, Marea Neagră și vechile granițe cu Austria, ruptă de Rusia acum o sută și mai bine de ani din trupul vechelui Moldove, în putere dreptul istoric și dreptul de neam, pe temeiul principiului că noroadele singure să-și hotărască soarta lor de azi înainte și pentru totdeauna,

se unește cu Mama sa — România.

3) Sfatul Țării de azi rămîne mai departe pentru dezlegarea și înăpăturirea reformelor agrare după nevoie și cererile norodului; aceste hotărîri se vor recunoaște de Guvernul Român.

2) Basarabia își păstrează autonomia provincială, având un Sfat al Țării (Dietă), ales pe vîtor prin vot universal, egal, direct și secret, cu un Organ împlinitor și administrație proprie.

3) Competența Sfatului Țării este:

a) Votarea bugetelor locale;

b) Controlul tuturor organelor zemstivelor și orașelor;

c) Numirea tuturor funcționarilor administrației locale prin Organul său împlinitor, iar funcționarii înălțări să intăriți de Guvern.

4) Recrutarea armatei se va face în principiu pe baze teritoriale.

5) Lejlile în vigoare și organizația locală (zemstve și orașe) rămîn în putere (în redacția de pe urmă a Guvernului Provisoriu) și vor putea fi schimbate de Parlamentul Român, numai după ce vor lăua parte la lucrările lui și reprezentanții Basarabiei.

6) Respectarea drepturilor minorităților din Basarabia.

7) Doi reprezentanți ai Basarabiei vor intra în Consiliul de Miniștri Roman, acum desemnat de actualul Sfat al Țării, iar pe vîtor lăuat din simbol reprezentanților Basarabiei din Parlamentul Român.

8) Basarabia va trimite în Parlamentul Român un număr de reprezentanți proporțional cu populația, alesi pe baza votului universal, egal, direct și secret.

9) Toate alegerile din Basarabia pentru votoste și sate, orașe, zemstve și Parlament se vor face pe baza votului universal, egal, secret și direct.

10) Libertatea personală, libertatea tiparului, a cuvintului, a credinței, a adunărilor și toate libertățile obștești vor fi garantate prin Constituție.

11) Toate călăările de lege făcute din motive politice în vremurile tulbură ale prefacei din urmă sunt amnistiate.

Basarabia unitindu-se cu mama sa — România, Parlamentul Român va înăpăta convocarea neînlăturată a Constituantei, în care vor intra proporțional cu populația și reprezentanții Basarabiei, alesi prin vot universal, egal, direct și secret, spre a hotărî împreună cu toți înscrise în Constituție a principiilor și a garanțiilor de mai sus.

Trăiască unirea Basarabiei cu România de apurarea și totdeauna:

Primită în Sfatul Țării

27 martie 1918, Chișinău.

Președintele Sfatului Țării I.C. Inculeț
Secretarul Sfatului Țării I. Buzdugan

(după un exemplar al originalului, foaie volantă, în limbile română și rusă)

DECREȚEI ȘI CĂSĂTORIA

DAN OPRESCU

Valul demografic de după „decreți” și-a avut virful între anii 1967–1970: în acest interval s-au născut de două ori mai mulți copii decât înainte de apariția decretului cu privire la căsătoria, dar și de două ori mai mulți decât după 1970. Toate structurile și rețelele sociale, instituționalizate sau nu, au fost profund marcate de ivirea acestui moment și masiv grup populational: scoliile, facultățile, locurile de muncă etc.; socializarea generației 1967–1970 a intimat nenumărate creșteri, pentru că o școală, precum și toate celelalte cadre indispensabile interzisă în societate, nu au fost pregătite din vreme pentru a suporta această presiune. Într-o lăru în care totul se doresc să planifică, urmările decretului privind interzicerea interzicerilor de căsătoria au fost lăsate practice la voia intiomărilor, factorilor politici decizionali, societății, neșmenie, că asemenea chestiuni „frivole” pot fi rezolvate spontan, din mers. Suprageroarea claselor în școală, generală și în liceu, transformarea admisiei la facultate într-o adevărată bătălie, precum și alte asemenea probleme legate de aspectul cantitatii al valului demografic (de pildă, există unele aspecte de-a dreptul pitorești legate de tinerii care și-au căutat un loc de muncă, după îsprăvirea liceului), au fost, în seara, semnalate de sociologii și național-sociologii, mai cu seamă de cel care lărau la sesiunile Centrului de Cercetări pentru Problemele Tinereții de pe lângă C.C. al U.T.C. Din răsărit, rezultatele analizelor lor (publicate, îndeobște, doar în „circuit” închis) n-au putut influența politica dezastruoasă oficială de la înălțimea amvonului buroacratice de partid.

Fenomenele demografice sunt dependente de numeroși factori, iar cei economici – depărțe de a fi cei mai importanți – nu jucă, în circumstanțe definite, roluri paleale: de pildă, în familiile cu venituri modeste, unde și influența anumitor factori ideologici poate fi mai puternică (e.g.: tradiție, rădăscă, aderență la un anumit cult religios, ignoranță etc.), se nasc de regulă mai mulți copii decât în familiile ale căror venituri sunt deosebită medie. Teoretic, cu cît venitul familiei este mai mare cu atât capacitatea de a întări și educa mai mulți copii ar trebui să fie mai ridicată; totuși s-a observat de multă vreme că în categoriile sociale relativ privilegiate (sau pe plan global, în trăile cele mai avansate din punct de vedere economic) rata natalității este în continuu scădere. În timp ce alte grupe de populație, mai puțin favorizate economic (sau, lăruită aria analizăi, în țări și zone ale planetei de-a dreptul subdezvoltate), au o tendință de neșăvâlt către sporirea cantitativă, ceea ce nu poate decât atrage starea de tensiune cauzativă la nivelul pregătirii forței de muncă, al standardului de viață etc. Deși se desfășoară sub influența unor foarte complexe sisteme de factori, fenomenele demografice posedă, pe perioade lungi de timp, o mare inertie, sesizată de unii istorici contemporani (exemplu: rămân analizele lui Fernand Braudel și, în genere, ale scoliilor grupate în jurul revistei franceze „Annales”).

Extrem de importantă, prin stabilitatea ei, este vîrstă la care se înregistrează rata nuptialității maxime (sau, cu alte cuvinte, la care se înregistrează numărul maxim de căsătorii la milion de persoane): în țara noastră, corectările (de pildă, cele întreprinse de Alexandru Bejan), arată că persoanele de sex feminin se căsătoresc pe la 21 de ani, iar cele de sex masculin – pe la 24–25 de ani. Aceste date statistice trebuie amendate astfel: în mediul rural, căsătorile survin mai devreme decât în mediul urban; în zonele mai puțin dezvoltate economice ale României sunt favorizate căsătorile mai tîmpuriște: creșterea nivelului de scolarizare străză după sine ridicărea vîrstelor medii la care se încheie căsătorile.

Vîrstă căsătoriei maximale (sau, dacă preferăți, ceea ce mai înălță rată a nuptialității) se încadrează, pentru sexul slab și frumos, în intervalul cuprins între 20–24 de ani, iar pentru celălalt sex, între 25–29 de ani. Întrucât există un decalaj de circa un an între cele două intervale, în condițiile valului demografic 1967–1970 vor apărea o serie de complicații. De exemplu, parte feminină a acestui val se află la vîrstă nuptială maximă între 1968–1971, perioadă în care vor fi aproximativ de două ori mai multe fete/femei dispuse să se căsătorească decât bărbați/bărbați dispusi să se însoțească: între 1992–1995, dimpotrivă, vor fi teoretic, de două ori mai mulți bărbați/hărbați să.m.d.

In România, deocamdată, modelul statistic al căsătoriei prezintă caracteristici socio-economico-culturale foarte apropiate (sau chiar identice) pentru fiecare din cele două părți: în noi, căsătoria se face, în genere, între asemănători: că vîrstă, diferență uzuallă este minimă, de cel mult cinci ani în favoarea soțului.

Cit privește nivelul de scolarizare, de obicei se întâlnesc identitățile sau, cel mult o deosebire de un grad (el cu facultatea absolută, ca doar cu liceul, de pildă). Preșuna pe care valul demografic 1967–1970 o exercită asupra căsătoriei se manifestă în urmăringănd o puternică tendință de modificare a modelor uzuale de căsătorească: e posibil, sărăcă, ca diferența de vîrstă dintre soții să crească de la o grămadă cincinală la două-trei, dacă nu și patru... În definitiv, pentru partea femeiescă o deosebire mai mare de vîrstă, în favoarea bărbaților, poate fi tentantă și acum, cum a fost pentru bunici și străbuniciile noastre: dacă soțul va avea, să spunem, mai mult cu deosebirea unui an, e de presupus că el va fi, în principal, un om „asezat” din punct de vedere profesional și social, având – foarte probabil – un „cărcare” „chezur” (apartament, automobil etc.), putind astfel oferi condiții mai bune pentru un „cuib”.

Cit privește diferențele de scolarizare, care atrag de obicei dinăuntru ele diferențe de statut socio-profesional, acestora nu pot fi prea mari, și e de așteptat să se continue actuala tendință ca bărbații să se afle într-o pozitie superioară: de exemplu, mi se pare foarte puțin probabil ca o blondă și diafană doctorită (sau împerioasă) să se căsătorească cu un preafrumos brunet, înalt și cu ochii verzi, dar îndepărând doar o funcție monotonă de măturător sau hingher. Dinăuntru, bărbații este acelașă asupra cărui apăsa blistemul rezistenței profesionale (iar aceasta rezultă, în condiții latorice normale, trebuie să se reflecte în succesiunile sa sociale, formării sau informării); de aceea poate fi bărbațul, într-o însuflete, mai urit, mai mare în an (dacă nu de-a dreptul mai în vîrstă), în ceea ce că – chiar mai mult de înălțime. Afirmarea „preferențială” în plan profesional și social care îl se cere bărbațului impune, nu însă cu necesitate, și o anumită superioritate a nivelului său de scolarizare: dacă neavăsă are facultate, în noi și aproape obligatoriu ca și bărbațul să îl termină o facultate; dar ar fi mai bine dacă el și-ar fi dat și doctoratul etc. Această superioritate nu imbolță, evident, și existența unei efective superiorite intelectuale, sau o prezență mai accentuată a temperamentului, sau o parte mai deosebită a caracterului – și nici măcar mai multă forță fizică. Toată lumea are experiență cumpărătorilor în care, cum se spune pe românește, cintă găina: dar acest lucru poate merge doar atunci cind anumite anumite sunt salvate. Însă val de bărbații ce ocupă, social și profesional, o poziție inferioră nevestei sale: cu adăvărat să-și poată sănătatea de către el să mai bine nu se năștește! Orice inferioritate sau chiar infirmitate și de sinătate, însă nu și aceasta. Dacă Charlie Chaplin era un functionar oarecare, Oona O'Neill nu s-ar fi uitat la el (diferența de vîrstă era cam de multă cincinală): în afară de o excepțională poziție în lumea artelor, Chaplin era nu doar foarte simpatetic, ci poseda și ocazională un anumită personalitate (sau chiar charismă), care atrage și multi și felurii alti oameni și, în genere, sănătatea sa este într-o lăru în circuitul lor. De la Platon încoace (cf. Banchetul) s-a cercetat – fără folos definitiv – caracterul deosebit al

Fotografie de EMANUEL PARVU

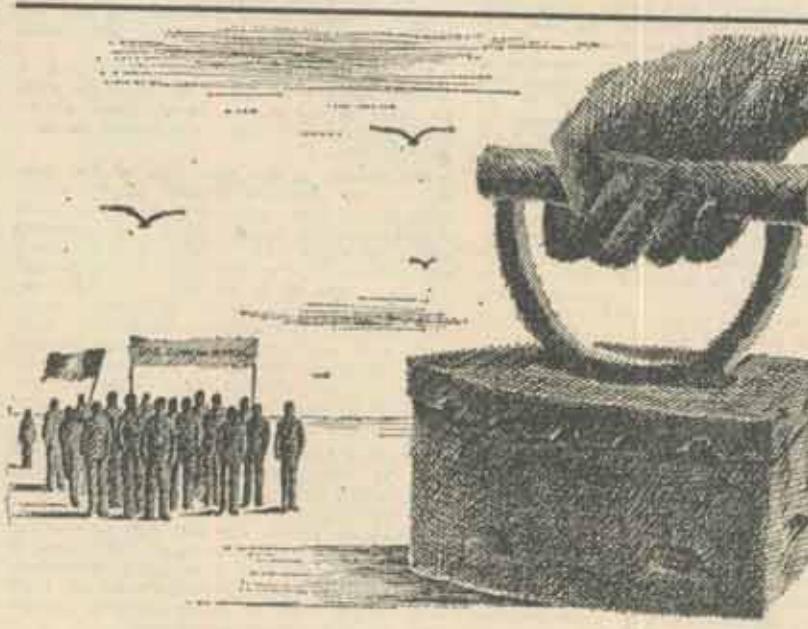
acestor personalități, precum și forța cu care putem fi minți săpătoare ele, în anumite condiții. Pe scurt, dacă nu este să insuflăm o asenție personalitate, cel puțin să stai, într-un fel sau altul, pe linia sa ocază; iar cea mai bună sedere linia cineva este cea garantată de lubrificanții de insuflare.

Revenind: nu oricine este născut între 1967–1970 și are problemele multe schimbări mai sus menținute într-un „esent“ statistic: de pildă, persoanele cu anumite avantaje din start (noile privilegiate a familiei, infălăcătoare deosebite de plăcăciu etc.) sau cele care să-și cinstesc prin eforturi proprie un anumit statut socio-profesional. Într-o lăru din urmă, un loc aparte este cel ocupat de studenți: pe de o parte, prelungirea scolarității presupune o anumită înțelegeră a încheierilor căsătoriei, îndeobște în cazul unor facultăți (medicina, construcții, politehnica etc.), care îmolică o alternanță între concentrare și relaxare, între toccă și zburări. Fară căsătorie, se poate sănătate în acest context ca relația sexuală trebuie să nu fie urmată de naștere unui copil, dar aceeași lăru dinăuntru încă nu complită suțințămentare (mai ales în condiții în care milioanele contraceptive în România sunt cel puțin preceare: după 22 decembrie 1989, prin liberalizarea avorturilor, situația nu s-a imbunătățit substantial, ceci întrucât de sarcina rămâne o metodă – singura, deocamdată – extrem de agresivă și de traumatizantă pentru cuplu, și pentru femeie în social). După lărua persoanelor competente și de bună credință, nici o metodă anticonceptuală nu poate fi recomandată fără retinere: ciliile de regleză echilibru hormonal, sterilitatea și celiile de termen lung, localele sunt cu două săsuri, prezervativele își au mecanisme lor: și, în orice caz, sunt de negăsit pe piață oficială românească.

Erosul este mai bogat decât sexualitatea, dinăuntru cum sexualitatea e mai bogată decât simpla genitalitate: sălbăticia poate măsură, în noi lumea așezăturilor să nu prindă o asemenea asertivitate. Tabu-urile sexuale vor fi ultimele care vor cădea; și în Spania, dinăuntru moartea lui Franco, ridicătoare restrictiilor în acest domeniu (din afară, dar și autoimune) să-l săză cel mai multă asență, iar liberalizarea – adică, în urmăringănd, discuția deschisă a adevăratelor probleme – a urmat un ritm extrem de lent și un drum anevolos. La fel se va întâmpla, se pare, și la noi. În orice caz, pozele cu femei zoale, care au invadat unele reviste post-revoluționale (cf. „Obile”, cîndă gazeta „de partid”, care nu beneficiază însă de un tipar civilizat, pentru a-și face treaba mistificatoare cova mai eficientă) mai degrabă nu ascuns decât au dezvăluit veritabilele gheme de contradicții ale acestor teme, atât de delicate, totuși.

Despre copii: se pot face copii din egoism (o făcă este infirmieră devotată și gratuită la bătrânete), dinăuntru cum se pot face din altul („Let it be!”), din neînțețare sau de-a dreptul din prostie. În genere însă, în noi, copiii sunt o oțelă. În calea preșăririi profesionale și a afirmării sociale a femeii, și sunt rezistință ca stare: de asemenea, lumen se abține de la o înmultere necontrolată și dintr-un simțămînt al responsabilității fată de sine și fată de societate. Preș multă copii sunt un obstacol major în calea exercitării unei profesioni serioase fiind de toate datele înțelegeri unei instituții care să credință o parte din munca de socializare a noilor săsuri umane. În se de altă parte, de la un moment dat, canticăta intră în contradicție cu calitatea: un comportament demografic nestănișnit – exceptie facind considerentele religioase, legate de catolicism sau neconformism – atrage dușă sine mari dificultăți în înscrierea copiilor pe o tracătorie socială favorabilă (un liceu bun, intrarea la o facultate etc.). Neînțeța obiectivă de a închela căsătorii a avut drept urmare, în ultima perioadă, o creștere considerabilă a numărului „copiilor din flori”, ceea ce a exercitat o puternică presiune asupra orfelinatelor, slăbită să primească mult mai mulți copii decât ar fi fost „optim”: la situația catastrofă din astănumitele case ale copilului și contribuind la aglomerarea acestor instituții cu copii născuți în cadrul unei căsătorii, dar nedoriți, și ca stare abandonată practică în asemenea lăsări defel pri-mitorie.

Decretul (sau, cum îl se mai spune, ceasurii) sănătatea victime ale rezimului trecut, ca noi toti, de altfel: ei au însă mai multe obstacole în drumul lor, și multe din problemele pe care căută să le depășească le sunt specifice, au un caracter nemăștinăt. Si, la fel ca toate celelalte probleme, a căror rezolvare a fost amintită la calendele grecesti de trecurile diasturi, problema demografică în România necesită mai întâi o diagnosticare veridică a cauzelor care au adus lucrurile în funditura în care se află; iar aceasta este de recunoscut în afară unei abordări nu numai lipitoare de neînțeță, dar și cu neînțeță întreagă fată de oameni, fată de fiecare individ în parte. Tratamentul astoii nu poate fi decât unul care să îlăbi în vedere ansamblul cornului social.

Grafică de C. VELUDA

Fotografii de DAN DINESCU

Argument

Tinerul trece prin fața casei lui Gheorghe și peștean cu miinile întinute în luminarea panialionilor, cu mersuri multă și sămpat: „Ce fac, băi noa Gheorghe, ta lemn?... Ce să fac, băi Culac, uite că tăi și tu vreou două lemne?... Ca și cum eu fac, eu nu și cum și care, de astfel, îi e vecin, ar fi curios la cuiune să afie ce face ăsta cu topoarele ridicat deasupra capului, apăcaș deasupra unui butuc de fag, aşa că îl întrebă pe el dacă chiar e adevarat că tale lemne: dacă nu cumva face altele...”

* Am întîlnit acest mod de dialog mai des în satele din partea Branului (Măgura, Peștera, Sirnea, Fundata, Ciocanu), asezările care n-au fost niciodată colectivizate, poate și pentru că sunt situate la peste o milă de meiri altitudine. Îl reproduc aici cu sentimentul că acest mod de a face dialog sună mai mult decât pare să sună: comunicarea verbală în astfel de săte reprezintă mai ales confirmarea cotidiană a înțelegării ori apărătorului fiechirui individual la civilizația respectivă — se vede că satul-traditional este un spațiu închiș, suficient săiesi, cu regule și obiceiurile lui, despore care locuitorii nu-si pun problema dacă nu sunt bune sau nu: ele sunt pur și simplu, iar ei le respectă ca atare. De aceea tinerul care a rămas de-al locului va avea „în sine” acest mod de comunicare între oameni care se rezumă la a da seama fiecaroare de existența celuilalt. Astfel că un om de la locul său va întreba pe altul (va „între în vorbă” cu el — îata o expresie a rostirii românești) „ce fac, băi cutare” nu pentru că el ar avea orbul găinilor și n-ar vedea că respectățile tale lemne, incărcă o căruță cu fin etc., nicei pentru că ar avea el chef să stea la taclale cind celuilalt își vede de treburile lui — se stie că moecanii sunt zgâriți la vorbă —, ci pur și simplu pentru a-l lăsa în seama sătului să comunică de fapt, mere lucru la nivelul informației prin limbaj. Închisul închiș, suficient săiesi, îl face pe tineret să se ascundă în locuri să-năștăbăile și „taine” comune (despre care vorbește seara în curtea clăii urmări dintr-o altă: unul vorbește iar celălalt îl ascultă extrem de interesat de ceea ce li se povesteste, ca și cum de-abia ar fiște să afie de la respectivul coca ce căzu în totul). Dar oamenii au nevoie să comunice între ei, să

VICTIME CARE SE REVOLTĂ

se confirme unul pe celălalt — un exercițiu zilnic de a recunoaște că liniște fiecare mai stă cineva. Astfel, dialogurile dintre acești pământeni sunt de cele mai multe ori nu mai mult decât reconuoșterea fiecărui de către fiecare. Linisca pe care le-o dă existența calmă a celuilalt: „Plouă de trei zile, băi Gheorghe, nămintu” și-a făcut burete de apă”. „Plouă, băi... Lasă să plouă”.

„Despărțirea” de model

Desi scopul articolei este acela de a încerca o radiografie a stării tineretului rural, am schițat mai întâi un model al satului-traditional, având drept referință cîteva sate de munte, pornind de la ideea că dialogul prin limbat între acești oameni reprezintă mai mult decât un dialog în acceptia comună a cuvintului — este modalitatea zilnică de a confirma că celuilalt este o certificare a celuilalt, este o certificare a convicțuirii. Acolo unde satele tradiționale mai există, ele sunt modele ale convicțuirii, ale lo-eurii-impreună. Din acest motiv, omului urban venit „din afară”, îl ar parchează-absurd să descoperă în interiorul acestor modele, printre oameni, angoscă și suruzătă.

Angoscă care, însă, există. Am întîlnit-o la tinerii de la sate, în zilele noastre pre și post-revolutionare, mai acută chiar decât angoscă tinerilor de la periferia marilor orașe. Ea este efectul dramatic al rupturii brutale de origine, de apartenență la un anumit spațiu spiritual. Cum în toate comportamentele realității sociale să-să „edifică” confuzia totală a criteriilor care a atrăs după sine inversarea ordinii valorilor, același lucru să-a întâmplat și cu

ei, cu tinerii „rurali”, mai precis cu o mare parte dintr-o ei. Actualmente ei nu sunt niște tărani, niște muncitori, niște intelectuali. El tind să-si piardă identitatea, să devină într-un totdeauna un hibrid între origine și vocație, pe de o parte, și false aspirații social-umane redusibile în fapt la doleanțe-caprice adolescentine, pe de altă parte. Este cazul sutelor de mii de navești neconvinsi de ceea ce fac, îngurgând într-o schimb unu și „cursă” o chifon și o halbă cu bere în bătrâni ordinari. Sute de mii de tineri navești luptându-se zilnic cu tentația de a nu mai merge în ziua respectivă acasă, de „a-l traie în plen pe bătrâni”, chiusul de la treburile gospodăriei, putind astfel să petreacă noaptea „la oraș”, în căminele muncitorilor de neramificați. În camere sordide de băleti și fete, tineri-tineri necăjiți și sinuși fără ca ei să realizeze că sunt, uitati parțial de Dumnezeu între două trenuri, între două forme de civilizație între — ducere și întoarcere. Sute de mii de tineri rurali pentru care satul a devenit un simbol dormitor unde trage scarsă să se culce, ca la han. În schimb, viața, cea care colcăie de atâtă tentație „brourii virșorii” (care virșor, mă rog, pentru că în satul-traditional tinerul devine bărbat, și acceptă că astăzi fără prea multă moșturi din nici o parte) și dincel, la oraș. „Vîta vie” a orașului îl fascină și în satul-traditional tinerul îl înțelege ne înțelege să înțeleagă în hora tărânașă, însă într-o manieră proprie, dar care între timp a invitat și sinuozitatea „lambadei”. Motivele dansului au astfel liberă treiere de la horă la rock, și invers.

Sigur că acest mod de prostitutie nu a facut acum și mai ales, nu el, tinerii, săi singurii responsabili. Responsabilită-

sistem multi dintre noi, care i-am privit cum se prostituează cu sentimentul că suntem la grădina zoologică sau că răsfaim un almanah de curiozități. Toti acești tineri sunt și victimele noastre, partiea noastră de neomenie și dezinteres pentru celălalt, noastră naștere pe care o aburcăm cu nonsuntățea de umorii unui sinzor om trăcut, prezent și mă tem că și viitor: Ceausescu. El a conceput acest plan diabolic de confuzie a valorilor, de stergere a memoriei identității individuale (a individului tinăr), în final a concului pînă la „soimul nașterii”, dintr-un monstruos complex al inferiorității fătă de tot ce era valoare și avea o infinitate — un otan pus la cale nu prin vizionarism social ori finele psihologică, ci prin acea violență extremitate de periculoasă pe care o au toți indivizii primitivi, neevoluati. Ceausescu, neavind nici o identitate (pentru că el n-a fost nici tărân, nici muncitor, nici intelectual, ci un dezradicinat folosit initial de peceristi în „lupta împotriva imperialismului”) a căutat să demonizeze tot ceea ce avea o înfățișare pentru a putea „crea” apoi un popor fără chip, o lume de oameni dezradicați care să-i semene.

Cit despre guvernatorii de azi, singura lor vină făță de aceste victime ale dezradicinării este aceea că le validează ca atare, asă cum sunt: tineri turmentați de semnele confuz-citădine în care nu se recunoaște dar care le caută cu voluntate, deși îl arrezează la tot pasul. Astfel, ei se sinucid lent, ca spirulătatea rurală, se diluează într-o pastă informă, milosă, potential-vulcanică, iar atunci cind un restor diabolic măsoară corect temperatură și gradul de fermentație al acestei paste vulcanice, luminește, și poate folosi, o poartă face să explodeze.

O mare parte dintre incendiarii zilei de 13 iunie și dintre „mineri” zilelor de 14, 15 sunt „tineri din mediul rural”. Adică tineri doar născuti la sate, fascinați de „avantajele” marilor orașe. Încercând să scoareze aceste avantaje, infundind noscurile, flind gratia, infundind din nou noscurile.

Pînă cind se va găsi cinea care să se întrebe cu seriozitate dacă doar eliberarea de două grăzi a acestor victime le va reda automat și libertatea lor interioară.

GEORGE ARUN

Margine și centru

In orice societate stabilită, valorile centrale pe care le privilegiază mentalitatea colectivă sunt cele ale adulților; consensul general al acestei societăți, din paleo-țările pînă azi, valorizează maturitatea ca împlinire, forță, echilibru, și marginalizarea — implicit sau explicit — statutul socio-politicii tranzitorii și incomplete: tinerilor înainte de toate. Tinerii sunt acceptați de imaginariul comun doar în măsură în care să devină adulți (și asta cu atât mai strict cu cît societatea în ea însăși renunță depinde la ritualizarea tranzitiei între copilărie și vîrstă adulă). Orice derogare de la normele instituite de cei mătuși și receptată de lumenii adulților ca insolvență și orice revendicare a propriului statut autonom al tinerilor și înțeleasă brutal ca o contestare a statutului vîrstelor mature: dacă ai plecat, vai de capul tău.

Or, evenimentele din decembrie '89 au pus bruse toate generatiile trecute de prima tinerete în fața unei istorii a valorilor răsturnate: tinerii pleiosi, bărbosi sau femei — erau eroi, iar adulții — elementul mai degrabă pasiv: categorii mar-

ginalizate — oameni de literă fără conservare oficiale, persoane pînă în clipa aceea suspecte fiindcă săcuseră pușcărie sau erau disidenți (ori doar fiindcă aveau rupe în străinătate). Ișii lepăduți subit tarele și deveneau personaje centrale, chiar exemplare: într-un cuvînt, lumea adulă, serioasă, „centrală”, era brusc contestată, și marginea devine centrul. Această subtilă mutație, perceptată cu groază ca haos, era cu deosebire pregnantă în raporturile societății adulte cu tinerii. Eroizați oficial, eroizați pentru secură vreme și în mod privat, tinerii, „minunatii nostri tineri”, erau lateni suspecți de tot felul de lucruri: de insolvență, de lipsă de discernămînt („cum pot îl studenții competenți în a atesta competența unui profesor?”; „de ce nu vor elevii uniforme?”) — pînă la a fi bănușii de impostură revoluționară: o cugere de cloșor, pe care am auzit-o în Ianuarie, mi-a rămas în minte: „De ce preînd studenții drepturi? Am urmărit anunțurile mortuare și n-am prea găsit în ele studenții”.

Așa se face că, edată cu victoria în alegeri a adulților, tinerii au fost brutal puși „la locul lor”: la margine, împreună cu tiganii și cu filosofii; vinății fiindcă aveau o costumă suspecță sau costume de tergal, ei blugi „de la Rațiu”, pedepși pentru că aveau xeroxuri și calculatoare în facultăți; vinății pe stradă pentru că mai mult semn de dezaprobație. Bătuți, scalpați, insultați, trimiși, verbal deocamdată „la munca de jos”. Ca profesori, trecuie să înțeleagem mecanismul acestia violent și neerător care a săcuse din „minunatii nostri tineri” niste creațuri suspecte și corupte; trecuie să ne amintim, ca profesioniști, de folclorul adulților în jurul miscreștilor studentești din 1968:

o doamnă, soție de profesor, fără atunci de indignare și-mi spunea: „...toți suntem niște drogați”. Televiziunea Română își probează maturitatea arătând niște fiote buvabile de vitamine și preținând că și vorba de droguri; pentru căva pustani care se imbată cu vopsea la Timișoara, afiam din ziarul oficial că s-au găsit droguri (cine? că nu procuratura sau poliția) în instituție academice de înaltă înțindătură.

Lumea adulă, matură și încreunătă a porndlă, între o sarma și dulceață de visine, să-i învețe minte pe studenți. Cumplită teamă, dacă să-a transformat în atită agresivitate.

Doamnelor și domnilor, nu vă voi suna că și dumneavoastră aveți copii, fiindcă, de fapt, asta vă e frica: propriile dumneavoastră copii riscă să înceapă bruse să cînte Olé — olé — autoritatea paternă nu mai e, și atunci ce vă faceți? Că doar n-a să le cuceriti, ca răbdare, respectul? Tineti minte, în filmul sovietic Curierul, exasperarea violentă a unui tată care nu înțelege cum poate bătașul lui — proprietar lui fiu — să glumească cu toate cele slinte, bînd lapte condensat nefiind? Instigat, acel părinte și-a strivit în Biblie fiul: dacă ochiul tău drept...

Aveți o anume strîmbă dreptate: dacă nu ai identitate, celălalt, alternativa, marginalul este un pericol: fie el adolescent sau tigan, ungur sau poet; marginal și, evident, golani. Nu mai sună ce scriitor spunea: copiii își lubesc părinții, apoi îl judecă — și unorii îi și tartă. Dumneavoastră îți prînd Judecindu-vă, și i-ai dat, bătuți măr, pe mina politiei. Așteptați, vă rog, acum să vă ierte.

ZOE PETRE

Grafică de C. VELUDA

NU POATE FI DECIT O ÎNSCENARE

Din mărturisirile doamnei MARIA MUNTEANU

● D-na Maria Munteanu, sînteti profesoră...

Da, am 26 de ani vechime în învățămînt și cred că mi-am ales această profesie din dragoste pentru copii.

Am trei băieți și o fată. Marian este cel mai mare, l-am născut în seara anului IV, era copilul grupelui. Ce a spusă spuse că l-am dat eu? În primul rînd niste cărți pe care le consider de căpătă: Biblia și Eminescu. Citea foarte mult. Marian este un copil în care poți avea încredere... După ce a terminat liceul a dat la Filosofie și n-a intrat, a plecat în armă și după aceea a lucrat patru ani la Metrou ca muncitor, numai în schimbul de noapte. Era foarte iubit și mulți dijuri cet de acolo au fost alături de el în Piață.

● Piața Universității e-născut de la sine. Dar balconul?

Po fundamental manifestațiilor care aveau loc în Capitală și aflat într-o intervenție brutală a forțelor de ordine din 24 aprilie, studentii s-au întrunit chiar în acea zi în Universitate și au lăsat hotărîrea de a participa activ la această miscare. Rezultatul a fost balconul.

● Deci a apărut în medșponzor?

Absolut. Intervenția studenților a dat o anumită înțintă morală și cehă înțesă manifestației. El au căutat prin lăuntrile lor de cuvînt să păstreze și atmosfera civilizată și să contribuie la instaurarea unui dialog. La acest balcon au venit foarte mulți intelectuali, muncitori, care doreau să-și exprime părerea, treptat s-a creat posibilitatea unui dialog între individ și multime. Balconul a avut rolul de a disciplina. Chiar Marian a exprimat, că lupta împotriva comunismului nu a fost de natură politică. Comunismul, în ultimii 45 de ani, a intervenit brutal în categoria umanului, în primul rînd, și de abia după aceea, în politică. De aici și caracterul apolitic al manifestației, care nu a avut nimic de a face cu lupta electorală. Se susținea faptul că în spatele manifestației se află diferențe partide politice. Este fie o calomnie, fie o înțelegere greșită a fenomenului. Marian a făcut apel la civilizație și non-violență, el a sfătuat lumea că la apariția provocatorilor să se aplaudă. Doresc ca piață să fie un Forum cetățenesc. Este primul loc unde oamenii s-au putut exprima liber, unde puteau să discute, să se informeze și să intîmplători să alese acest spațiu. Pe 21 decembrie, aici, oamenii au strigat prima cără „Jos comunismul! Vrem libertate!” S-a leaptat numai cu vorba și nu cu cea violentă. Lozincile care se încreuzau în piață, pline de umor, exprimau designul revoluției. După crîncene săvârșite la Timișoara, după auzurile securității pe care mulți le cunoșteau, sau altii doar le bănuiau, singura nevoie care se cerea pentru Chișinău era „să fie ras în cap”.

● Care a fost rolul lui Marian în această manifestație?

Marian a fost suflul el. Eu am săt acolo multe zile și nopti, după orele de la școală veneam acolo, ascultau ce se vorbea, oamenii nu stau că sănăt mama lui. Aveau încredere în el. Cum de altfel aveau în toti studenții. Cred că oamenii săntem să Marian face parte din acea categorie de oameni, destul de rare acum, care nu doresc nimic pentru ei, pentru care tara înseamnă înălțea.

● Cum a reacționat Marian la valul de calomii care se revârsau asupra Pieței și asupra lui?

Cred că să putea răspunde cu acel biblic „Doamne, iartă-i că nu știu ce fac”.

● Intenția principală a fost stabilirea unui dialog, după ceea ce?

Bineînțeles, asta se cerea permanent. Toamna pentru că s-a desfășurat o întreagă campanie de calomie, dialogul nu se putea petrece între patru, șase sau opt persoane de ochi, cu usile inchise. Tora nu stă deosebită despre fenomenul din Piață, iar dialegul printre altele avea rolul să de a restabili acest deosebit. Dacă s-ar fi desfășurat un astfel de dialog, cu ușile inchise, în mod sigur Televiziunea l-ar fi prezentat trunchiat, pentru că sistemul a fost să se arate o bucătăță de adesea și restul minciună. Televiziunea a făcut mult râu, Toate evenimentele, revoluția, Tîrgu Mureș, Universitatea, luptele de culise, au fost prezentate într-un mod care a creat o stare de confuzie în grozăvire. Dacă vrei să făci un fel de educație a urmărit. Incitația la revoluție nu a făcut-o Piața Universității, cu care nu vorbi în balcon, cu alti mulți oameni Marian. Incitația a fost făcută de Televiziune, o parte a presei, „Azi”, „Dimineata” etc., și mulți aleși de guvern, prin camuflarea elevărului. S-a trezit într-o masină unde erau mulți tineri incerti.

● Deci pe tot parcursul zilei de 13. Marian nu a părăsit clădirea facultății?

Nu. Chiar în acea seară a avut o întîlnire cu studenții de la Arhitectură și au hotărît, din cauza evenimentelor, să rămână peste noapte în facultate. La 5 dimineață nu venit mineri. Cred că și îl ce să-ă întîmpinat. Cel mai rău băut a fost Bogdan, fratele lui Marian. Este singurul care are lezuni interne. I-a fost afectat un plămîn. Pe Marian l-a tirat pe scară mică în dreptul hâvuzului, unde l-a băut din nou. Strigau la el „Unde sunt dolari? Tu-ai dat Baiju adăgii?”. I-au luat coasă. I-au scoasă adăsă, hainele lui sănătății și mărturie cu tremurătoare. Cele ale lui Bogdan nici nu mai există, au fost pur și simplu sfisiate. Ultima imagine a lui Bogdan a fost un bocanc care l-a izbit în față și l-a provocat trei fracturi la nas și deplasarea maxilarului. S-a trezit într-o masină unde erau mulți tineri incerti.

● Ce s-a întîmpinat la spital?

Au venit trei indivizi care susțineau că au fost chemați de către cineva din spital. O minciună. Nu-i chemase nimic. Susțineau că vor să-ă transportă în alt loc, deoarece aici nu se găsește în siguranță. De fapt nu au făcut decât să impiedice conferința de presă care urma să aibă loc. Eu am incercat să-i opresc pe ziaristi să intre, deoarece am fost amenințată că va fi transportat într-o reveră, unde nu puteam să-ă se întîmpă. Luni au venit la trei civili care au prezentat un certificat medical, nu am văzut bine, deoarece nu ni l-am dat, tot cu intenția de a-l transporta în altă parte. Marian a declarat, că nu pleacă de acolo decât cu mandat de arestare. Atunci au scoasă și mandatul. Figura ca student în anul V, Marian a spus că este fals! „Nu are importanță, nu replică individuali. Vezi mereu cu noi, cu sănătății voia ta”.

● Ce s-a întîmpinat pe 13 iunie?

A fost ridicat de la domiciliul său din str. Occidental nr. 45 pe la ora 5 dimineață. Soția lui, Claudia, mi-a dat telefon foarte speriată. Au venit trei civili, care au prezentat niste certificări legate de povestea cu UniFun-ul, care de fapt îl retrăseseră plinșeră în urmă cu o săptămână. Era un simplu urez. Credem că va fi eliberat în circa două ore. Văzind că nu se reinsourcează, am plecat spre Piața Universității, sperind ca Ligă să stie mai multe. M-am plimbat ore în sir foarte neliniștită, studenții se strinsese în facultate și se întrebau ce este cu Marian.

● Deci Marian nu a fost de față, cind s-a spart baricada și s-a făcut foc la autobuze?

Nici vorbă! A fost eliberat în jurul orei 15.30, după care a vorbit foarte scurt la balcon. A precizat că a fost arestat, că nu stie ce s-a întîmpinat cu ceilalți arestați și a invitat la calm. L-au auzit mulți oameni. A exprimat poziția de non-violență a studenților și chiar a fost împotriva ideii de a se mearge spre Poliție. Lumea era însă foarte înflorbințată și strică „La Poliție! La Poliție!”. A făcut rugămintea de a se merge ordonat în coloană, reciind că studenții vor rămâne în Universitate pînă îl se va da drumul arestaților. Consideră că acesta este forma lor de protest. Marian nu a părăsit facultatea decât circa 15 minute, cind a plecat împreună cu mulți colegi spre sediul Politiei pentru a vedea ce se întîmpină acolo. S-au întors cu o coloană mare de oameni pe care li s-a convinsese să revină în Piața Universității.

● A fost la Televiziune, aşa cum se susține?

Nu. El a fost împotriva acestor idei, s-a opus în momentul cind au pornit spre televiziune mai multe autobuze și o coloană de oameni. Era simțut că vor fi provocări.

● Există dovezi?

Nu am aflat nimic oficial. Dar acuzatia de instigare la violență cind zece de milii de oameni l-au auzit făcând mereu apel la calm, la înțelepciune. Am înțeles că este vorba despre niste casete, pe care ar fi fost înregistrat participind la at-

acu asupra Politiei. Acea ce nu este adevarat, există zeci de dovezi că Marian nu a migrat totă ziua din clădirea Universității. Persoana care este considerată a fi el, pare a fi o persoană cel puțin un individ ascuțit, cu barbă, cu jachetă de piele... Ori Marian nu are nici o jachetă de piele...

● Ce veți face în continuare?

Pînă acum nu am activat decât pe căi oficiale, procuratură, avocat... am fost reținută la spital de situația gravă a celuilalt fiu, Bogdan, dar acum cind acesta nu mai este în primul rînd sănătății să aflu unde este Marian. În ce privește un eventual proces, nu poate fi decât o scenare!

23 iunie 1990

RUȘINEA DE A FI

Dacă rușinea ar fi un bolovan, nu ne-ar rămâne decit să îl legăm de gât și să mărsăluim în pluton spre cea mai apropiată girlă.

Rușinea umilitului și rușinea învingătorului. Care ar trebui să ne impinge spre oglindă. Făjă în față. Teamă de noi și rojeța obrazului. Frica de a ne descoperi și rușinea de a ne accepta.

Să dîncolo de toate, justificarea, răstignuirea de scuză din colțul gurii. Justificarea farcescului, a ticleștelui, justificarea rușinoasă și fără de rușine. Regreul faptei și neconțințarea ei. Iertarea pe care ne-o acordăm. Noi, singurii noștri preoți.

Privim în urmă fără să întoarcem speriată capul. Că am putut să facem, să îndurăm, să colaborăm, să ticleștem. Să putinoră îl se face cu adevarat rușine. De „capul plecat, sabia nu-i taie”, de constința întoarsă cu față la peretele Indurării, de pumnul neridicat la timp. Sau de bîta volt Justițiară cu care ne-am schimbat semeni. În numele dreptății golită de adevar, în numele ignoranței.

Sufereța în tăcere și rușinea pentru tăcere. Orgoliul singhelui vîrsat, orgoliul stăpinului-sclav. Răzbunarea și victoria.

Mindria că noi. Durerea că tot noi. Neîntăregerea.

Sălbatici și blinzi, ticlești și mirifici, umiliți și umiliitori. Îndragostiti și plini de ură. Jeind și lovind.

Noi strigind „Păcat, păcat de singele vîrsat”!. Si tot ai noștri aplaudind singele. Aici. La noi acasă. Unde ar trebui să vorbim în gînd. Noi cu noi. Să ne plingem durere de a fi fost așa cum am fost. Suferința de ieri și de azi.

Rușinea, prima treaptă a mintuirii.

CONFORMISM ȘI DEVIANTĂ

• Dreptul la identitate proprie • Apusul „gerontocrației” • O adecvată înțelegere a sensului nonconformismului • Disparația structurii tradiționale a familiei • O creștere bruscă a greutății specifice a tineretului în balanță pe virste a populației • „Noul profil moral-politic” și consecințele funeste ale dogmatizării • Educarea capacitatii de a discerne înțelesurile moralității • Remediile lipsei de funcționalitate a societății

Ampioare, fără precedent, a mișcărilor contestare ale tineretului în lumea contemporană, proliferarea „subculturilor” nonconformiste și protestare (eticitatea de juvenili și forme de „devianță radicală”), specifică acestor categorii de virști, și, nu în ultimul rând, contribuția hotărâtoare a tineretului la schimbările profunde care au modificat strucțura social-politică a societăților din Europa de est, reprezentată o problemă de un deosebit interes pentru cercetarea sociologică.

In epoca noastră, tineretului, ca puternică forță creativă, își recunoaște, din ce în ce mai mult, dreptul de a revendica o identitate proprie în „societatea adulților”, de a participa cu drepturi depline la procesul politic și economico-social, de a-și afirma idealurile și aspirațiile sale în conformitate cu propriile optimi. Aceasta implica o serie de responsabilități sportive pentru educatori, care trebuie „educați” și însisi pentru a înțelege că procesul de socializare a tineretului în epoca contemporană trebuie să-și asimileze exigențe inedite, incompatibile cu finalitățile, normele și valoările care caracterizează activitatea instrucțiv-educativă din perioadele precedente.

Așa cum au subliniat adeseori sociologii, pînă la izbucnirea celui de-al doilea razboi mondial, tineretul constituia o categorie sociodemografică nediferențiată în cadrul populației, care nu ridica probleme deosebite educatorilor săi și a cărei participare la viața socială era temperată de un sistem de valori centrat pe autoritatea celor virșnici. Principiile de bază ale educării în actua perioadă revoluționară, ca măștăre, valori cum ar fi: **obediență** (suntemecă neconditionată a tinerilor față de decizile celor virșnici), **respectul** acordat acestora, **dependență** economică și morală față de părinți și, în mod firesc, **conformismul** în raport cu normele și valorile promovate de cei mai în virșă. Într-o asemenea perioadă, caracterizată de dominanta „gerontocrației”, atitudinile autoritare, întotărante și prava notiu permisive ale educatorilor favorizau desfășurarea unui proces de socializare fără sinuosități, iar diviziunea strictă a rolurilor familiare (tatăl ca soț necontestat al grupului familial, mama ca factor de echilibru și afecțiune, copilul ca obiect casnic al unei educări bazate pe valori conformiste și utilitare) facilita ca formarea personalității tinărului să integreze și în viața socială să se desfășore relativ ușor. A trebuit să treacă mai multe decenii pînă ca societatea adulților să inteleagă sensul autentic al comportamentului nonconformist tinerenii, fătul că linăra generație din epoca noastră se caracterizează prin noi idealuri de viață, prin valori deosebite și chiar ouăse față de generația predecesoare, ceea ce face din „conflictul între generații”, atât de conștiință altădată, o realitate pe care educatorul trebuie să o constienteze ca atare.

In prezent, valorile nu mai sunt aceleași, iar structura familiei traditionale a dislocat în istorie. Ca urmare, funcția de educare morală nu se mai localizează strict la nivelul grupului familial, iar dispersarea procesului de socializare între mai multe instituții sociale face ca, procesul educativ să devină parte integrantă a unui program comun de acțiune elaborat de către întreaga societate. În măsură în care și anumit nou generatii se ridică noi probleme față de trecut. Tineretul, majoritatea copiilor de astăzi — afirmă multi adulți — este mai libertin și mai autonom decât altădată, se revoltă mai ușor contra interdicțiilor impuse de virșta conilării și nu mai respectă cei virșnici. Această afirmație, care echivalăză cu recunoașterea unui esec, în raport cu realizările unui esec, este doar un simplu reflex al nostalgiei față de o perioadă revoluționară, care confirmă de o serie de fapte, atitudini și conducte ale tinerilor, de dificultăți provocate procesului educativ, de către tendințele tot mai insiste ale acestora de a-și afirma dreptul la o identitate proprie și la o mai mare autonomie morală.

Educatorii sunt nevoiți să înțeală seama, din ce în ce mai mult, de aceste deziderate, constatind din experiență că tineretul, în ansamblu său, nu mai reprezintă o entitate anormală și omogenă, ci, dimpotrivă, este alcătuit din grupuri

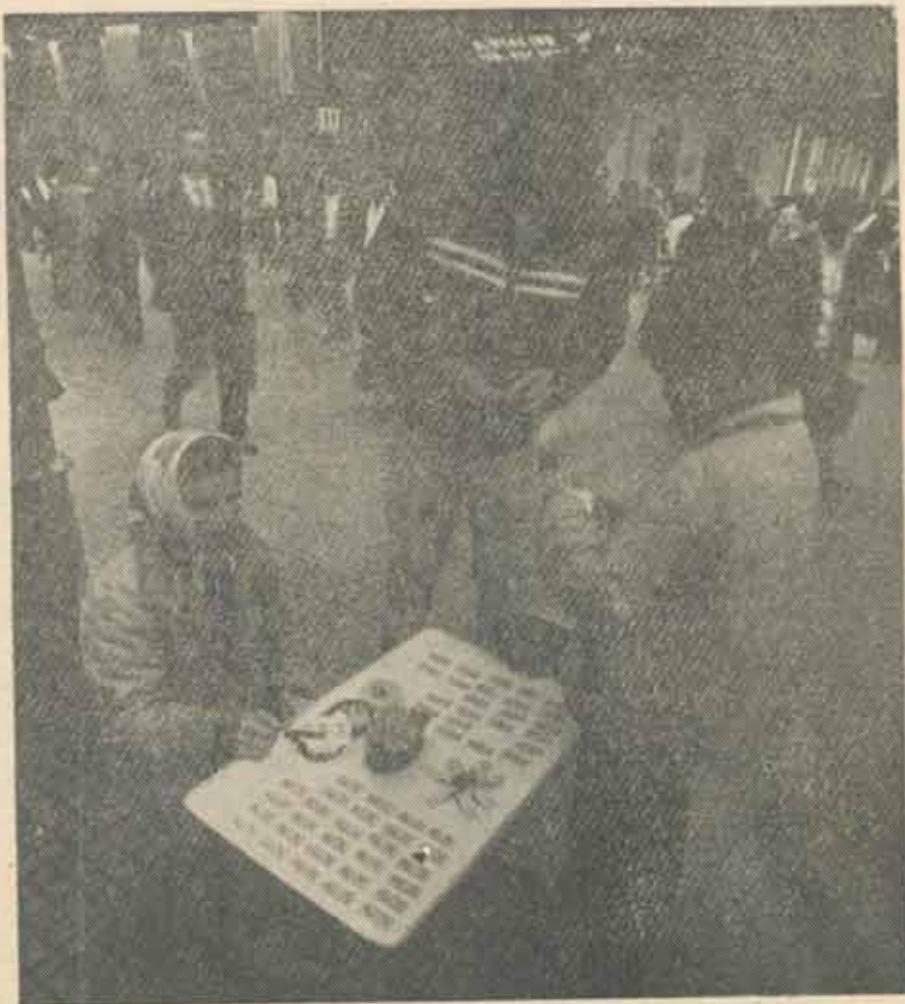
sociale distincte, diferențiate în funcție de etape de virșă, particularități de sex, caracteristici patofiziologice și culturale etc., care, la rîndul lor, implică existența unor modele valorice și normative numaiță și chiar contradictorii între ele. Acest fapt are drept consecință o nouă perspectivă evaluativă a problemelor specifici fiecărei grupuri luvosile. În condiții în care nu mai este potrivit a îngloba toate aceste grupuri sub o etichetă comună (tineretul, în intenție sau generic) și a postula principiul de educație cu caracter general. Aceasta, cu atât mai mult, cu cît insușit aspectul demografic al societăților contemporane se caracterizează prin multe schimbări calitative în ceea ce privește balanța pe virșe a populației, mai ales în ultimele două decenii, ca urmare a „explosiei” demografice, înregistrându-se o creștere bruscă a greutății specifice a tineretului care atinge — într-o serie de țări din Europa — o cifră estimată de demografi cam la 40–50 la sută din totalul populației.

Pe altă parte, adulții sau, cel puțin, o parte dintre ei, înțeleg din ce în ce mai bine faptul că tineretea trebuie, în mod firesc asociată cu o stare de spirit înnoitor, caracterizată prin îndrăzneală, deschidere față de nou, acțiune, creațivitate și prin alte trăsături care se opun prudenței exagerate, inchisării, moștenirii conservator, prejudecătilor și cliselor care-i disting pe o serie de virșnici. Aceasta nu înseamnă, desigur, că nu pot exista și tineri „bătrâni” sau invers, bătrâni „tineri” din punct de vedere al mentalităților și cîtitudinilor față de viață, ai stării de spirit definitori pentru fiecare din aceste două grupuri de virșă despărțite de dimensiunile temporale și, deci, de rodul experienței de viață.

Un elen des utilizat în „epoca de sur” se referă la „minunatul” condiții de viață și pregătire profesională, cunoaște — în opinia dictatorului — să „edifice un nou profil moral-politic” generatiilor care a dat cele mai multe jertfe în decembrie. De fapt, euforia limbajului de lemn ascundea o realitate cit se poate de dureroasă: pe de-o parte, bloarea societății românești într-o stare gerontocratică, sunăsuă inchisării, prejudecătilor, spiritual conservator, rutinier, iar pe de altă parte, marginalizarea sistematică a tineretului (cu excepția cîtorva odrasle ale nomenclaturii) și de la structurile puterii. În raport cu normele și valorile educative „revoluționare” prefabricate în cabinetele ideologilor sclerozatei puterii, tinerilor le era rezervată „mișună istorică” de a actiona, a gîndi și a se comporta în spiritul depinsei obediente, ai integrării conformiste într-o societate opusă net oricarei creațivități. În care orice identitate și autonomie morală era sanctionată, iar orice act care atenta la stabilitatea sistemului era considerat drept devianță și reprimat ca atare.

Notiunea de conformism, la fel ca și aceea de devianță nu trebuie înță să ne inducă în eroare. Sociologii consideră că ele nu sunt altceva decât etichete pe care le utilizează evaluatorii oficiali, atunci cînd judecă un comportament ca fiind compatibil sau, dimpotrivă, refractor ordinii sociale stabilite și proclamate drept cea mai bună dintre toate. În raport cu aceste criterii, prin deosebitul său spirit de creativitate și de rezistență a valorilor autentice, tineretul a fost probabil cel mai nonconformist grup sociodemografic din societatea românească, practicind o veritabilă „obediență” culturală (vizibilită în limbaj, tinută vestimentară, conduită culturală — cenușă muzicală, stiluri de dans preferate, loisir etc.) care a reusit să mențină pulsul ampliori miscării de protest contra culturii oficiale din acele părți ale lumii calificate de propaganda cenzură drept zone de intoxicație ideologică. Fără a îosi în lumile europene, tineretul nostru a reusit, într-o formă sănătoasă și a recreeze ușoară, în propriul său spirit.

O teză multă îndrăgită de ideologii puterii înălțătoare în decembrie a fost și aceea că, în plan moral, devianța tineretului, identificabilă, cel mai adesea cu delinvenția juvenilă, reprezintă un fenomen importat (desigur, nu pe valuri) din Occident. Pudoarea promovată în cadrul sistemului împiedică sau cenzură ideea firească că de acest fenomen sunt responsabile. În mod direct, proprietatea noastră conditii sociale și politice, col-

Fotografie de OCTAVIAN MAVRODIN

tica demografică destructivă, promovată cu obstinație de dictator, dificultățile materiale și mizeriile morale cu care se confruntă o serie de grupuri neprivilegiate, marginale, încărcate fără măsură a timpului profesional și casnic al femelii, sistemul de educație bazat pe minciună și impostură, starea de demoralizare a populației etc. O preocupare cu adevărat reală în domeniul depistării și remedierii cauzelor reale ale delinvenției juvenilă nu-putut să își ecore favorabile într-o perioadă în care statisticile penale trebuiau măsluite sau considerate „secret” oficial și în care cenzura era parte integrantă a unor mecanisme repressive, având drept scop principal desfășurarea unei vaste operații de fardare a realităților românești. Au trebuit să treacă numai cîteva luni de la răsturnarea dictaturii, ca să putem descoperi gravitația și amplearea fenomenului de delinvenție juvenilă și să observăm că aceasta capătă dimensiuni nebănuite în prezent și, probabil, în viitor. Escaladarea fără precedent a violenței fizice, crescerea peste măsură a crimelor și furturilor, a indicelui de criminalitate în general, pînă și la multă dețestuitorul consum de droguri — care ne sincronizează cu cele mai socante efecte ale societății de „consum” — par să fi ajuns la un nivel exploziv, de la care nimeni califică fenomenul în cauză drept un efect direct al ontologiei sociale, al reziduurilor unei societăți de multă vreme bolnave în resorturile cele mai intime.

Privit din punct de vedere al semnificației sale generale, cel puțin în aparență, fenomenul de delinvenție apare legat în exclusivitate de procesul de educație și formare a constiinței morale. Acest proces nu este lösos de sinuoșități și contradicții, deoarece, dincolo de condițiile materiale adecvate care trebuie să asigure bunei sale desfășurări, el se confruntă cu multe probleme de evaluare, care nu pot fi elaborate și soluționate numai din punctul de vedere al educatorului, ci într-un proiectarea prezabilității a unui context formativ, care să facă compatibile exigențele educației cu aspirațiile proprii și subiectului. Formarea acestor compatibilități trebuie să stea în centrul oricărui acționare de educare morală, astfel că, deoarece de a mai reprezenta doar imperativul dominant de influențe coercitive, de natură paternalistă, obligativitatea respectării normelor morale trebuie să devină exoresă cea mai deplină a convingerilor, voinței și aspirațiilor tinărului. În absența acestor convergențe, se pot înregistra numeroase efecte, care generează adeseori formarea unei personalități morale, distorsionate, labile, afilate în conflict deschis sau latent cu valorile și normele ce î se prezintă și a cărei inadăptare constituie sursa celor mai multe acte cu caracter deviant sau delinvenț. Dincolo de consecințele sociale nocive produse de asemenea acte, trebule să recunoaștem că, adeseori, adulțul, situat în postura de „model” moral exemplar, are tendință de a califica drept „deviant” orice comportament al tinărului care atentează la autoritatea sa de educator. Astfel o serie largă dintre evaluările facute de adulții acestor și conduitelor tinerilor sunt împregnate de o tentă paternalistă, tribulară prejudecată că numai cel virșnic are capacitatea de a discerne sensul moralității, de a administra binele și răul, astfel că decizile sale trebuie urmate cu o sfîntenie. Această prejudecată a stat și mai atât la baza multiplelor conflicte

care opun pe tineri adulților și care arătă consecință înășpirarea sanctiunilor educative și, implicit, întărirea comportamentului deviant. Multe dintre carierele unor minori delinvenți încep din acest punct, o dată cu eșecul și abandonul școlar, continuind cu evaziunea înălțării dintr-un mediu familial carentat sau măcinat de conflicte insolubile între părinți, părinți și copii, și cu asocierea la un anturaj cu valențe infracționale. Exceptând erorile și deficiențele în materie de educație, se poate afirma că înășiparea de funcționalitate educativă a familiei și absența unor condiții de viață adecvate sunt consecințe directe ale incapacității societății de a soluționa problemele membrilor ei. Din acest punct de vedere, epoca Ceaușescu, caracterizată prin precarietatea existenței, penuria celor mai necesare bunuri materiale și demoralarea constiințelor, a fost perioada în care lösos de funcționalitate a societății la toate nivelurile ei s-a resimțit în modul cel mai vizibil cu putința la nivelul familiilor și, în primul rînd, al funcțiilor sale de subzistență, protecție, afectivitate și educație care trebuie asigurate copilului. În pofta sloganurilor oficiale, aceasta a recopitat ca un autentic seismograf cele mai nocive efecte ale regimului dictator. Calificati de către organizația oficială drept „celula” de bază a societății, familia, vecinătatea românească cu altite resurse și valențe altădată, s-a transformat într-un loc al resemnărilor noastre cotidiene, al execuțiilor și al urilor făță de aproapele nostru teren favorabil deviantelor și patologilor sociale, care nu putea să nu influențeze destinul atât de fragil al tinărului.

Sociologii consideră că fenomenele de devianță în general și cel de delinvență în special, reprezintă, cel mai adesea, efecte nemilocite ale unei asă-numite stări anomice (a nomos — lösos de norme) în care, datorită susținării funcționalității normelor morale și juridice, a videtur legislativ, conduită oscilează între repere normative și valori extreme de contradictorii. Sociologul francez E. Durkheim consideră anomia ca o „stare normală” a societăților studiate de revoluții sau de crize sociale de amploare. În urma căror modelare socială de conductă dobândesc, în mare măsură, un caracter ilegitim. Este poate și ceea ce se întâmplă, în prezent, urmînd revoluției din decembrie. Personal, cred, că, mai mult decât anomia crește ca urmare a „seismului” din decembrie, „catastrofa” Ceaușescu a instaurat o stare anomica permanentă în raport cu care, în pofta abundentei de lezi și texte normative, delinvenția juvenilă reprezintă unul dintre cele mai directe efecte, care de-abia acum începe să devină cu adevarat vizibile.

Dr. SORIN M. RĂDULESCU
— Institutul de Sociologie —

CURIER 94

• Angajăm secretară de redacție, cunoștințe stenodactilografie și cel puțin două limbi de circulație internațională, avind experiență în public relations.

TIMERII

RESURSE SUBTILE ALE ISTORIEI

Revolutia din decembrie ne-a lăsat prin surprindere pe toți. Nu pentru că ea nu ar fi fost dorită și nici pentru că nu i-a venit vremea, ci pentru că nu avea cine o face. Cine să o facă? Cei din virful piramidei? Nu! Nu, în nici un caz. De ani și ani antisecția nu lăsa nici oasă mai speranță. Cernerea inversă a valorilor fusese atât de puternică, încât nu avea cine schita nici măcar o umbra de protest. Printre cei din virful piramidei nu am avut parte de personalități de genul celor de care au mai dispus alte partide comuniste și muncitorești. Înțeles și un Egon Krenz ne-a lipsit. Sechestrând cultura și modelele de selecție urmărite pentru funcțiile de conducere „de jos și din sus”, puterea politică revărsase aspirațiile societății o imensă campanie de teroare și de înălțare a creierelor și efectele fusese teribile. Pînă și pacajul de la primărie, portarul de la spital, președintele de bloc și responsabilul alimentării din colt trebuiau să fie membri de partid.

Nu a fost un accident, a fost o politică coerentă ca cel care ne conduceau soare revoluție tehnico-scientifică, soare epoca postindustrială, să nu denăsească deci rareori cîteva clase primare. Restul erau „diplomati la ordin” (inevata spusește, cu multă tristețe altfel, într-o anumită împrejurare: „da, avem destul doctori, dar ne lipesc intelectuali”) și erau suficiente să le urivești figurile pentru a înțelege că răsismul lor social și ideologic — preluat de astăzi rectori, profesori, doctori etc. — pomenă dintr-o adință convinsă: primitivă antumană, inferioară celei care săia la buza răsismului obisnuit (în Africa de Sud se poate sustine totuști că albi au altă culoare decât negrii). Este băcat că nu s-au putut aplica teste de diferență între colori implicați în Nürnbergul românesc pentru a se face o demonstrație unică în istoria culturii omenești privind gradul de primitivitate impus societății de acestii „neorasiști”.

Desigur, au existat și printre nomenclaturi oameni dotati, dar ei au fost eliberați din timo, îmoini spre esaloanele inferioare sau altă fel de lichidizati, încât nu justificau nici un fel de speranță.

Frecă este să ne întrebăm azi, după trecearea cosmopolită, oamenii acestia care ne-au condus eșuu pur și simplu prosti?

Dacă privim problema din punctul de vedere al gradului de instruire, ei erau, desigur, prosti: făcoau greseli de gramatică, scriau greu, nu înțelegeau multe lucruri pe care pînă și cel mai modest intelectual le cunoaște din scolă, făceau mari greseli adesea inutil chiar din punctul lor de vedere. Din perspectiva istorică ei reprezentau tot ceea ce putușă din epoca industrială la începuturile ei în țările comuniste, aveau pregătirea și mentalitatea dezrădăcinatilor din țările care își realizau industrializarea prin gonierea de la țără la oraș a unor mari mase de oameni. Imbinau brezhierismul interbelic cu dezumanizarea impusă proletariilor descisi din Dickens, Zola ori Dreiser. Acești oameni nu erau pur și simplu prosti, erau înțățăi, violenți, indiferenți la morală și tari sub raportul structurilor de personalitate. Sigur, nu toti, dar virfurile lor, da. Cine a urmărit personajul Dincă, în procesul din Ianuarie, nu a putut să nu-i remarcă țără de personalitate, inteligență și chiar o anumită demnitate. Dincă acuzatul. Dincă anchetatul. Dincă cel aflat în stare de detenție era mai proaspăt sub raportul țărăi cerebrale decât cel care li judecau. Dincă a fost un om crud și, de fapt, un criminal, dar nu-i lipseau calitățile personale: precizia gîndirii, controlul informațiilor complexe din care trebuia să selecteze ceea ce era potrivit cu situația: nu-i scăpau de sub control nici reacțiile la intervențiile de procedură ale președinției de tribunal. Totul era bine glădiri și reacțiile măsuțate și adecvante. Dincă nu era un prost și nici un om oarecare, ci un om puternic, capabil, cu o mare forță de munca și de analiză, dar totuști pus în slăbită rătăciu. Ar fi fost un id-înconducător al unei organizații subversive și orice străsuș mafiată să-n-l putut mindi cu el. Dacă și la noi a făcut carieră, fătul să dovedește interesant: se moștenea că înțelegă conducere și țără de la mafiotă și, în structura ei, omul Dincă își avea un loc bine meritat. Să nu numim el... Personajele de la virf îl-ar fi putut ocoli ericind pe marelul tiran din cursă, dar nu aveau de ce să o facă. În structură morală a elilor de la conducere, el, înțeles, îl domină. În structura de analfabeti urmăre pe care le practicau, acesta îl domină și el îl recunoștează reciproc în felul în care lumișoare drogătoare dință din el să conducă lupta în vremuri grele cînd prăjitură nu se poate sfârși pe teste deumurile. Adevaratul este că acești oameni au fost summențești multă posturile lor, a fost destinut o antisecție din punctul de vedere al valorilor morale, dar totuști selecție și încă una foarte severă.

Hotărât lucru, cei din virful piramidei nu potușă face revoluția din decembrie 1989. Chiar dacă elor care preșărată drumul „gloriosului deznaștră” nu fusese să niciodată proiectați dincolo de un anumit

rang, cei mai mulți locuiau în condiții mult superioare mediei populației și sub strict control social și polițiesc. Distanța lor față de masă rămănea enormă, cei mai mulți au fost oamenii vechii dictaturi, care nu fusese cu nimic mai blîndă decât cea de a doua, ba chiar mai cruntă pe anumite laturi. Cine îl-ar fi urmat? Cine ar fi avut încredere în el? Cîte dintre ei aveau o înțelegere reală și adință a situației societății românești?

Intelectualitatea?

Existau mai multe feluri de intelectualitate. Mai întîi cea veche. Dar ea nu fusese distrusă în valuri după război, pentru că era burgheză, feudală, reactionară etc. (ceea ce a scăpat din ea nu se poate spune că a fost garnitura primă și nici cea de a doua, ci rămăște marginalizată). Promovările din rîndurile ei, cel puțin în sfera științelor sociale, s-au făcut doar atunci cînd verificarea descompunerii morale dovedea un grad de acutizare. Intelectualitatea nouă s-a format pînă prin anii ’80, din tineri slab pregătiți. În științele sociale studenții și-au numit profesorii, pe drept, „popii de tip nou”, iar orele tinute, „de religie”. Desigur, o religie degradată, fără milenii de maturizare în spate. Această intelectualitate nouă a făcut trecrea spre ceea formata în sfîrșitul anilor ’60, care a invitat ceva mai mult, mai ales pe cont propriu, profitind de deschiderea spre cultură dictată de nevoile demagogice ale vremii. Apoi, s-a intrat în „normal” și s-a trecut repede la „epoca de sur”. Acum, cel care mai merită să îl se spună intelectual, au devenit mulți. La început vorbeau rar și numai cînd erau obligați. În săli de clasă, pe stradă, în instituții de cercetări se tăcea sau se vorbea în parabole. Atomizarea s-a exercitat asupra lor cu altă putere, încît colegii sau prietenii care se întîlnescă după ani și ani, îl strîngău repede mină și refuzau să se întrebe reciproc cu ce se ocupă, ce cred despre un lucru sau altul, cu ce oameni (prieteni comuni sau colegi) s-au mai întîlnit... Oricare dintre ei poate fi vindutul, eventual amindoi, căci le era greu să-si imagineze că, de cele mai multe ori, nu era nici unul. Cine putea să-si assume riscul unei greseli? Chiar dacă riscul era cu totul neglijabil — orice eroare ar fi însemnat un disastru, un catacism în destinul personal și al familiei. Dezințruită sistematic, înfricoșată și marginalizată, intelectualitatea nu permitea nici o speranță majoră. Cea autentică era izolată de altii și de ei însăși, iar ceea ce colaboraționistă nici nu se gîndeau la revoluții, căci îl mergea foarte bine. Cine ar fi tinut pe un post de simplu asistent pe actualii profesori universitari dacă, în urma unei schimbări politice, problema valorii ar fi trecut pe primul plan? Intelectualitatea universitară era în starea cea mai jahnică și ea s-a menținut astfel pînă la capăt. Fostii dentisti, croitorii și profesorii legiseră de mult la pensie în caietate de profesori universitari, rectori și academicieni. Decretele au înmînizit ulterior licențurile de cultură cu simpli activități în sferă culturală, oamenii cu minile încărcate de lozinel și cu casete pline de mici favoruri venite „de sus” și „de jos”. Intelectualitatea universitară strălucea invers în raport cu studenții și dincolo de capacitatea lor laringelă la cel mai multu nu prea era nimic de admirat. Vizibilă și forță laringelă! Au existat, desigur, și nici excentri, dar noi îl avem în vedere pe cel mai multu, iar nu excentri.

Nu, hotărât lucru, nici intelectualitatea nu poate face revoluția din decembrie 1989. Intelectualitatea nu prea mai există ca grup uman separat și conștient de îndatoririle sale.

Muncitorii?

Dar asupra lor se exercita un control mult mai nemilos decât asupra intelectualilor. Recalcitranții, depistați din timo de organele politice, erau pur și simplu lichidizați sau trimiși în spitale psihiatrici. Nu universitatea, ci întreprinderea era militarizată și, pe faptă, pentru a produce în condiții astfel de grele și pentru a accepta modul în care se producea, presuntem era urlășă iar violență — regulă. El și-a dat el cel mai multe victime — în bloc, izolat, pe fățu sau pe ascuns. Cu un intelectual se discuta, îl se fixa domiciliul fortat, era lăsat în anchetă prelungite. Cu un muncitor nu se discuta: era pur și simplu anhilat și totul era repetate musamalat. Muncitorii nu aveau relații cu „Europa liberă”, nici cu ambasadele și nici cu alte centre de putere. De fapt, în afară de secte, nici nu-i apărat nimănii. Cocoșați sub muntele

de mizerii zilnice, vălăguți de efectul fizic se deplasau în fiecare zi spre locurile lor de supluie, minuscule rotile într-un mecanism împăcat.

Tăranii?

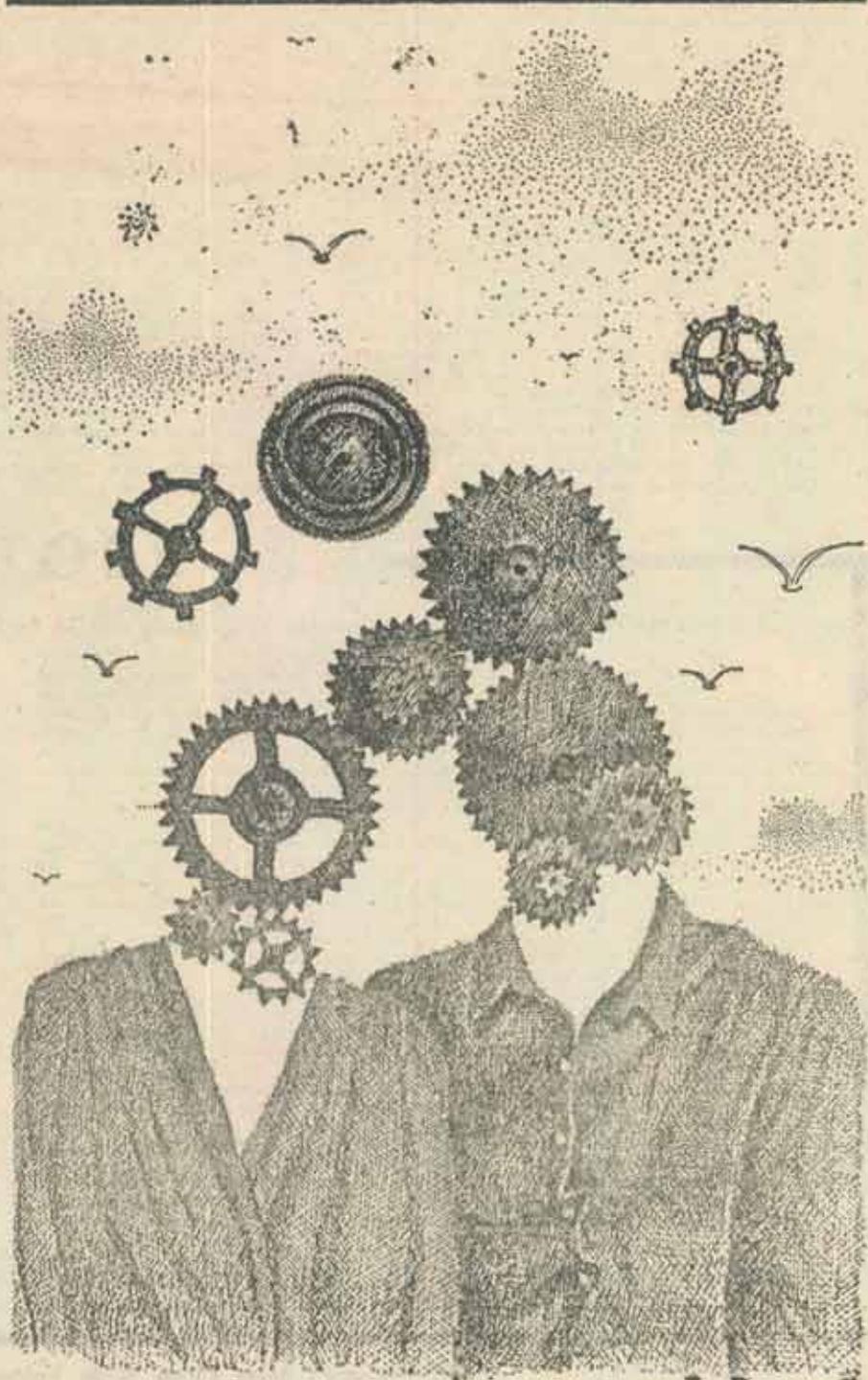
Dar tăranii fusese definitiv îchidăți. Ce mai rămăsese din ei erau niște hibrizi greu de definit. Pe ei de mult nu-i mai interesa politică. Le fusese scoasă din cap în anii colectivizării agriculturii. El nici nu trăiau, el supraviețuia pentru un scop care nu le mai era limpede de multă vreme. Si atunci, care au fost forțele istoriei care au declanșat revoluția?

Adolescenții și tinerii

Adică elevii, studenții, tinerii muncitori. Dar cum au scăpat ei din chinga vigilentei revărsate ca un potop sterilizant din manuale, de la catedre, din săli de ședință, de la radio și tv, din prese și din aerul pe care-l respirau?

Iată marca problemei pe care vă trebuie să o desfășurați. Cel desemnat să realizeze înregătirea tineretului său a fost depășit de subtilitatea istoriei care și plănuiește noi germani! Ce sens avea vizibilitatea cînd era vorba de copiii, adolescenții și tinerii care ascultau „muzică nouă” și se imbrăcan în blugi? Erau, desigur, cam alăuri, dar nu dădeau semne că îl-ar interesa politica. Aveau părul lung și foarte scuri și un sistem de orientare fără grez, dar veneau la ședințe,

Dr. NICOLAE RADU

Grafică de C. VELUDA

CORTINA DE FIER

„GLORIOASELE REVOLUTII ALE EUROPEI RĂSĂRITENE”

(Urmare din numărul trecut)

Totalizarea economiei și societății de către statul totalitar a constituit o revoluție. Acum la ordinea de zi se află o nouă revoluție social-economică, o revoluție prin deconstrucție, o revoluție în sensul inițial al termenului „re-volvere” o revoluție, metaforec verbind, „glorioasă”.

In mod normal, revoluțiile politice care „survin”, care „se produc” se disting prin marea lor viziabilitate, în timp ce alte genuri de revoluții, care „nu loc”, prezintă un grad redus de vizibilitate. De regulă, revoluțiile sociale, economice (sau tehnice) se dezvoltă lent și devin vizibile datorită rezultatelor acumulate: ele sunt lipsite de dramatism. Uneori, anumite decrete, legi, reforme sau alte măsuri de același gen declanșeză adeverăate revoluții economice și sociale, le accelerând sau încetinind; dar, ca regulă generală, ele nu se desfășoară după un scenariu preestabilit. În mod normal, revoluțiile economice și sociale se ajustează și descurg după propriul lor ritm.

In Europa răsăriteană însă totul va fi altfel. Să considerăm scenariul optim. Intr-un stat post-revolutionar central-european se apără și s-a stabilit o nouă ordine liberal-democrată. Se aşteaptă ca acest stat să deconstruiască structurile economice totalitare, să efectueze o „revoluție răsăriteană”, „reversul unei revoluții”. Aceasta înseamnă că guvernul liberal și democrat în cauză nu se poate comporta la fel ca alte guverne liberal-democrate. Guvernul trebuie să vină cu un proiect economic (și social). In acest sens pledează numeroase considerente, unele dintre ele fiind aceea că statul este principalul proprietar nominal al activelor naționale. Dacă nu se avansază un program de operare cu această avutie și, în particular, un program de privatizare, relațiile de proprietate vor rămâne obscure. Elaborând proiectul revoluției sociale și economice răsăriteane, noile guverne, alese pe cale democratică, trebuie să realizeze ceva similar cu ceea ce au obținut cîndva statele totalitare: ele trebuie să dicționeze economia, pe cale administrativă, într-o direcție prestabilă. Această situație cu total unică conține o contradicție sau, mai bine zis, o dilemă. Întruchisătă lumea astăzi implementarea unui asemenea program, guvernul trebuie să depună eforturi pentru a impune un proiect ai unor procese care, în mod normal, sunt spontane.

Pe de altă parte, noui guverni nu pota actiona în chiajă acest mod. Din clasa în care societatea civilă începe să respire liber, ea va dezvolta mișcări, instituții, grupuri de interes proprii. Concomitent cu apariția unor instituții politice democratice stabilă se vor își și numeroase reguli liberal-democrație privind raportul și tranzacția între stat și societate. Reguli de tranzacție reglementează forme de reciprocitate, fenomen cu totul neobișnuit în cadrul totalitarismului, care constituise versiunea extremă a unei căi socio-politice cu sens unic. Trebuie presupus că orice proiecte aplicate în condiții politice liberal-democrație vor trebui să suferă în mod constant schimbări, modificări, ca rezultat al noilor reguli de tranzacție între societate și stat, precum și ca rezultat al caracterului bilateral al transacțiilor actuale. Un guvern democratic nu poate deconstrui după bunul lui plac sau la comandă totalitarismul, nici măcar în cazul cînd se sprijină pe putere unificatoare a naționalismului. Noile guverne mai au încă de învățat această lecție. Măsurile de control și reajustare, incercările și erorile în deconstrucție normală a politicilor occidentale liberales și democratice, dar pentru guvernele post-totalitare din Europa răsăriteană și centrală ele nu sunt procese de rutină.

AGNES HELLER

Dacă avem în vedere factorii cum sunt săracia acută, analfabetismul politic și tensiunile naționale acute, trebuie spus că perioada cea mai dificilă se află încă în fața noastră.

Revoluția economică și socială încă n-a început, dar una din trăsăturile ei principale se poate deja prezifica. Revoluția socială va produce o descentralizare masivă a administrației și va consolida puterea comunităților locale. Strategile regionale vor prezenta o mare diversitate, îndeosebi acolo unde problema naționalităților rămîne acută. Descentralizarea este legată și de pluralizarea regulilor de joc (de exemplu, o măsură acceptată într-o regiune, va fi respinsă într-o altă regiune). Revoluția economică conduce peste tot la reglementarea de piață a tranzacțiilor economice pe termen scurt și la privatizarea masivă pe termen lung. Viteza trezirii la privatizare și formele concrete ale proprietății private nu pot fi prevăzute integral. Întrucât economia țărilor este și central-europeene trebuie să se adapteze la piața mondială, urmînd să se dezvolte sub impactul unificator al acestor piețe, rezultatul general al adaptării este mai ușor predictibil decât viteza de desfășurare și formele concrete pe care le va îmbrăca.

Complexitatea extremă a situației în general și dilemma interioară pe care o prezintă programul deconstrucției democratice a totalitarismului, în particular, fac ca revoluțiile sociale și economice din Europa răsăriteană să fie cît se poate de vizibile. Începutul lor va avea un caracter dramatic, indiferent dacă terapia de soc poloneză se va aplica și în alte țări. Într-un scenariu optim, revoluțiile economice și sociale vor pierde progresiv puternica lor colonizare politică și vor „avea loc” să vor desfășura într-un ritm mai relaxat. În anumite locuri ele se pot petrece mai repede decât în altele. Transformarea relațiilor de proprietate și apariția unor noi clase de proprietari va necesita, probabil, timpul cel mai lung.

Deconstrucția totalitarismului este totodată reconstrucția unei economii alternative, bazată pe relații de piață. Aceasta este un proces de reconstrucție, întrucât relațiile de piață au existat cîndva în toate țările post-totalitare; dar în fapt ea constituie o re-construcție, dat fiind că țările în curs de sublimare nu se vor reinvenționa exact în versiunile lor anterioare, pre-totalitare, ale societății cu piață. Modelul re-construcției săi versiunii occidentale există în prezent. Majoritatea observatorilor care au urmărit evenimentele recente traduc acest proces în termenul optimul făcut de Europa răsăriteană în favoarea capitalismului și împotriva socialismului. O asemenea interpretare este și adeverată și neadeverată. Fără îndoială, Europa răsăriteană alege capitalismul, împotriva socialismului totalitar. Il alegă din motive economice, dar și în numele libertății personale. Sondajele de opinie sugerează totodată că, în majoritatea el, populația din țările răsăriteane se pronunță în favoarea social-democrației. Fenomenul nu trebuie să nu poate fi tradus în termeni optimi: electorata pentru partidele social-democrațe: rezultatul celor două alegeri libere efectuate pînă acum învedează acest fapt, desigur în proporții diferite. Dar votul acordat poate fi interpretat, fără îndoială, ca vot în favoarea statului bunei stări, în favoarea securității sociale și a unei

mixturi de capitalism și de garanții sociale care provin nu din însăși esența capitalismului, ci din tradițiile soaliste ale secolului 19.

Ajungî în acest punct, dar de un tip special, să auto-illusioneze central-europeană. Numeroșii economiști din această zonă și nu de puține ori însăși populația, în marea ei masă, consideră că reintorcerea în economia de piață le-ar permite să atingă imediat (sau într-un interval foarte scurt) acel nivel și dezvoltări economice la care ar fi ajuns dacă în perioada postbelică s-ar fi dezvoltat ca societate de piață, fără ocolul versunii totalitară perversite și modernității. Deși în economie încrederea poate face minuni, această credință larg răspândită rămîne o formă de auto-illusioare. Miracolul economic nu survine după răboiu. Dar pe cînd răboiu lăsată cîndrile în ruine, sistemul totalitar lăsată în ruine capacitatea și atitudinile umane fundamentale, spre exemplu în registrul etic. Decizile care vor trebui luate nu privesc construirea unor noi edificii pe ruinele fizice ale celor vecni, ei privind în special ruinele tehnologice ale unui sistem de producție perimat. Dar aceasta rădăcină penibila a reașezării unor întregi comunități de muncă și apărării unui somaj masiv (necamăflat). Este foarte posibil să parcurzi de deconstruirea totalitarismului avînd în minte modelul Austriei, numai pentru a ajunge în final la un stat similar Mexicului! De exemplu, structura totalitară s-ar fi putut elimina din istoria socio-economică a Ungariei încă din 1956. Experimentele spontane privind regimul proprietății din acele scurte 11 zile au atestat un grad inalt de încrodere a societății în prețurile ei forte. Astăzi nu mai există vreun temei pentru o încredere atât de mare în forțele proprii.

Hannah Arendt era entuziasmată de revoluția ungări din 1956, printre altele și datorită faptului că elementul politic definesc primul în cadrul mișcărilor populare lăsată de revoluție, mișcări atât de caracteristice pentru o asemenea revoluție. Dacă cum este bine cunoscut, centralitatea problemei sociale determină, după părere lui Arendt, degenerarea revoluțiilor politice; ea are în vedere numai tipurile de revoluție încobină și boala vieții, flindă că nici nu s-ar fi putut să-si proiecteze în imaginație revoluțiile anti-totalitare; pentru ea, procesul esențialitatea politică va avea obligația inherentă a reconstrucției sociale, în absența căreia obiectivul politic nici nu poate fi atins. Îl totuș, exact așa de procese figurează cum se ordinează de zi. În momentul de față, în capul agendaiei politice din Europa centrală (să răsăriteană) figurează deja decizii cum ar fi elaborarea unor programe economice determinante a spațiului reconstrucției economice, fixarea politicii de investiții, găsirea unor noi creditori și a modalităților de plată a dobînziilor la datoria națională, etc.; — într-un cuvînt, figurează decizii, care, în terminologia lui Arendt, nici nu sunt acturi, ci sunt „acte”. Fără îndoială, problemele sociale tradiționale, în sensul propriu al cuvîntului, începînd cu problema săraciei, trebuie să se bucură de atenția corporilor responsabile pentru decizia economică. Guvernele a căror legitimitate se bazează pe revoluțiile politice nu pot eluda obligația de a amora și supravaiza revoluțiile sociale și economice. Dar atunci, să accepăm sau, dimpotrivă, să trecem cu vedere averismentul lansat de către Hannah Arendt? Să fie cu putință ca o asemenea obligație să corupă să denatureze actul fundației politice, pură constituție libertății?

Traducere de SORIN VIERU
(Va urma)

PROTEST

In fața evenimentelor tragice petrecute în ultimele zile în țara noastră, următorii scriitori și intelectuali români declară :

Responsabilitatea actelor de violență comise în ultimul timp, indiferent de cine și împotriva cui au fost comise, revine în primul rînd noilor autorități române. Cauza acestora trebuie să fie refuzul de a face lumeni asupra evenimentelor petrecute din decembrie încearcă, în modul de desfășurare a campaniei electorale, în acțiunile de calemnire și de provocare a opoziției. În demonstrațiile de forță, și de intimidare care au culminat cu reprimarea brutală a manifestanților din Plaza Universității. Manipularea grosolană a opiniei publice prin opunerea diferențelor categorii sociale și etnice, a muncitorilor împotriva intelectualilor precum și a românilor împotriva ungurilor sau a țiganilor, căutarea de tăciuiri împotriva printre persoalitățile vietii noastre publice, insultele și amenințările au dus la instaurarea unei atmosfere de teroare care nu mai poate fi pusă dinăuntru în seara mostenirii lăsată de Consiliu. Folosindu-se de o legitimitate electorală obtinută în condiții extrime de tulbură, actualii conducători ai țării au înțeles să facă apel la milioane dintre cele mai joacîne pentru a-și reduce la minimum adversarii politici și a interzice critica și manifestările de independență. Exploatarea porinților primar-agresive și a resentimentelor unei populații oprimate și dezorientate devenit de-a rîndul demonstrată că actuala conducere a demisionat de la rolul pe care îl pretinsese, acela de a asigura o tranziție pașnică spre democrație. Pierzind orice credibilitate în fața lumii civilizate, se împinge România către o nouă izolare internațională cu consecințe incalcabile pe termen lung.

Menținerea controlului asupra țării prin teroare, organizarea unei părți a muncitorilor în bande agresive după modelul batalionelor de asalt fasciste ori al dotasamentelor auxiliare ale partidelor comuniste din anii înzăpezirilor la putere dezvaluie o dată în plus și în mod tragic fara politică jucată astăzi în România cu titlu furat de revoluție și cu o frazeologie de imprumut de la stînga democraticei europene.

Amenințarea de răboiu civil formulată de Ion Iliescu din primele zile în care puterea l-a fost contestată a dus acum la o nouă repetiție generală, un răboiu civil prin care se încarcă distrugerea primelor elemente ale societății civile pe care să se nască acum în România, continuind astfel opera lui Ceaușescu și a predecesorilor lui.

Împotriva neoboseișmului și a neofascismului, cerem solidarizarea tuturor forțelor de opozitie. Ne adresăm în primul rînd confratitorilor noștri scriitori și intelectuali să depășească orice neîntelegeri individuale, să evite orice manevrare de oportunităț. Dotim să ne declarăm solidari cu toți atacii care au avut de a suferi de pe urmă reprezentanți și cerem eliberarea celor arăstați, identificarea autorilor actelor de violență și stabilirea răspunderilor individuali și politici. Muncitorii și toate celelalte categorii ale populației înduse în eroare de actualul regim trebuie să înțeleagă că ordinea instaurată prin teroare și înțretinerea urii se intorește împotriva proprietelor lor interese; răboiu civil către care îl împinge regimul nu poate duce decât la crima, izolarea urii și înformarea.

Ne înțâmblăm cu totul în fața neclăsii teribile alegerii ca și în anii domniei lui Ceaușescu: înțre tăcere, frică și complicitate cu nobile crimi și demnăriile lor ferme. Semnează :

Mihai Dîna Gheorghiu, Al. Călinescu, Monica Lovinescu, Virgil Ierunca, Radu G. Teșopă, Petru Romanos, Mariana Marin, Adina Keresz, Bogdan Ghin, Vlad Nicodim, Octavian Paler, Dan Clucer, Mircea Iorgulescu, Maria Mallat, Alain Paruit, Mihaela Berindei, Irina Petrescu, Mariana Botec, Daniela Boz, Sandra Stoian, Dumitru Tepeșeag, Lucian Balcu, Sonia Larian, Dina Filimand, Gabriel Leceanu, Bujor Nedelcovici, Paul Goma, Dan Petrescu, Matei Căsuță, Ion Vianu, Eugené Ionescu, Marie-France Ionescu, Sergiu Cristovici, Rodica Iulian, Oana Orlea, Ion Negoișteu, Ioana Crăciunescu, Heana Vrincea, Dorina Ursăru, Alexandru Paleologu, Bianca Balotă, Nicolae Balotă, Theodor Cazaban, Nelly Comorovski, Sebastian Reichmann, Paul Barbușneagă, Dana Sismanian, Ara Alexandru Sismanian, Gehu Ionescu, Emil Hurezeanu, Matei Călinescu, Virgil Nemolțanu, Andrei Brezianu, Dan Cristea, Richard Wagner, Alexandra Tărziu, William Totok, Andrei Ujea, Stefan Zorzan.

Lupa rămîne deaschisă.